

श्री हेम संस्कृत प्रवेशिका
प्रथमानुसारिणी

कृदन्तावली

(अनेक परिशिष्टो साथे)

❖ संयोजक ❖

गणिवर्यश्री नयचंद्रसागरशु म.सा. ना शिष्यरत्न
जालमुनिश्री अजिनचंद्रसागरशु म.सा.

શુભ આશી:

પૂ. આચાર્ય દેવશ્રી અશોકસાગરસૂરી મ.

પૂ. આચાર્ય દેવશ્રી જિનચંદ્રસાગરસૂરી મ.

પૂ. આચાર્ય દેવશ્રી હેમચંદ્રસાગરસૂરી મ.

श्री शंभेश्वर पार्श्वनाथाय नमः

श्री आनंद-चंद्र-धर्म-अभय-अशोक-
जिन-हेमचंद्रसागर सद्गुरुभ्यो नमः

श्री हेम संस्कृत प्रवेशिका

प्रथमानुसारिणी

कृष्णतावली

(अनेक परिशिष्टो साथे)

❖ संयोजक ❖

गणिवर्यश्री नयचंद्रसागरजु म.सा. ना शिष्यरत्न
जालमुनिश्री अजितचंद्रसागरजु म.सा.

❖ प्रकाशक ❖

श्री आगमोद्धारक प्रतिष्ठान

પ્રથમાવૃત્તિ : ૧૦૦૦ • સંવત ૨૦૬૦
મૂલ્ય : ૫૬ન-પાઠન * (ગૃહસ્થ માટે ૧૦.૦૦ રૂ.)

● પ્રાપ્તિસ્થાન ●

શ્રી યશોવિજયજી જૈન
સંસ્કૃત પાઠશાળા
આઝાદ ચોક, સ્ટેશન રોડ,
મહેસાણા (ઉ.ગુ.)

સંજય જયંતિલાલ હીરાણી
૧૨૨, કીકા સ્ટ્રીટ, ગુલાલવાડી,
ઘાટની ચાલ, પહેલે માળે,
રૂમ નં.-૨૧, મુંબઈ-૪
ફોન : ૨૨૪૨૦૨૫૯

ધરણેન્દ્ર એમ. શાહ
પ્રેરણા વિરાજ-૨, એ-૨૦૪,
જોધપુરગામ, ચંદન પાર્ટીપ્લોટ સામે,
સેટેલાઈટ, અમદાવાદ-૧૫.
ફોન : ૨૬૯૧૭૦૨૯

શ્રી અભયસાગરજી તત્ત્વજ્ઞાન પીઠ
C/O શ્રેયસ કે. મર્યંત
નીશા એપાર્ટમેન્ટ નં.-૧, કાજીનું
મેદાન, ગોપીપુરા, સુરત-૧.

શ્રી અભયસાગરજી જૈન પાઠશાળા
C/O વર્ધમાન જૈન પેઢી, જંબૂદ્વીપ-પાલીતાણા. (સૌરાષ્ટ્ર).

નીચે જણાવેલ પંડિતવર્યો તથા ધાર્મિક શિક્ષકો પાસેથી
પણ પ્રસ્તુત પુસ્તક પ્રાપ્ત થઈ શકશે.

- અમદાવાદ :- શ્રી ભાવેશભાઈ, નવા વાડજ. ફોન : ૨૮૬૨૫૨૪૦
- સુરત :-
- ✓ શ્રી રસીકભાઈ, ગોપીપુરા ફોન : ૭૪૩૦૭૬૩
- ✓ શ્રી અમરભાઈ, કૈલાસનગર. મોબાઈલ : ૯૮૨૫૨૫૯૬૪૩
- મુંબઈ :-
- ✓ તન્મય એલ. શાહ, ૧૪૮/૮, જવાહરનગર, ગોરેગાવ.
- ✓ ગૌરવ કે. શાહ, ગોડીજી પાઠશાળા. મોબાઈલ : ૩૮૫૪૧૩૨૩
- પાટણ :- શ્રી ચંદ્રકાન્તભાઈ એસ. સંઘવી. ફોન : ૨૩૧૬૦૩

ટાઈપ સેટિંગ : “ગ્રાફિક્સ વર્લ્ડ” - સુદેશ શાહ. મો. : ૯૪૨૬૫૩૨૨૦૩

સમર્પણ

જેઓ.....

જિનશાસનના અવિહ્વિત રાગથી

પોતાના બાળ લાડકવાયાને

સંયમવેશમાં નિહાળવાના

સ્વપ્નને સાકાર બનાવી ગયા

તે.....

જન્મદાત્રી

સંસ્કારદાત્રી

સંયમ ભાવનાદાત્રી

(સંસારી) માતૃશ્રી ઇન્દિરાબેનને.....

અંતરના ભાવ સાથે.....

અજિતચંદ્રસાગર

પુરોવચન...

પાયો મજબૂત તો પ્રાસાદ મજબૂત...
ચણતર મજબૂત તો આવાસ મજબૂત...
તેમ

વ્યાકરણ મજબૂત તો ભાષા મજબૂત...

સંસ્કૃત ભાષાની દૃઢતામાં કૃદન્તો ઘણો જ મહત્વનો ભાગ ભજવે છે. જેમ ઈંટ વિના મજબૂત દિવાલ અશક્ય છે તેમ કૃદન્તો વિના કે તેની પુરી સમજણ વિના ભાષારૂપી દિવાલ નબળી બને છે.

સાહિત્યના સાચા અર્થને પામવા તે તે ભાષાનું સૂક્ષ્મજ્ઞાન અતિ આવશ્યક છે. આપણા આગમો, ગ્રન્થો, સાહિત્ય વિ. મોટા ભાગે સંસ્કૃત ભાષા નિબદ્ધ છે. તેથી તેના સાચા અને સુંદર અર્થને પામવા કૃદન્તોનું જ્ઞાન મેળવવું જરૂરી છે. જે જ્ઞાનની પીરસણી આ પુસ્તિકા કરશે.

પૂ.બાલમુનિશ્રી અજિતચંદ્રસાગરજી મ.સા.નો કૃદન્ત વિષયક પુરુષાર્થ પ્રશંસનીય છે. અને તેમના ગુરુદેવશ્રીની પ્રેરણા તથા જાગૃતિ અને કાર્યદક્ષતા તે પણ સ્તુત્ય છે.

જિજ્ઞાસુ વર્ગ આ પુસ્તિકાનો સુંદર ઉપયોગ કરી કૃદન્ત વિષયક જ્ઞાનને પામીને ભાષાની દિવાલને મજબૂત બનાવે એજ અભ્યર્થના સહ.

પં. ચંદ્રકાન્ત એસ. સંઘવી
પાટણ (ઉ.ગુ.)

સર્જનનું સોપાન.....

પ્રભુશાસનમાં શ્રુતજ્ઞાનના તત્ત્વ-મર્મને પામવા સંસ્કૃત વ્યાકરણનો અભ્યાસ આવશ્યક છે. તેમાં પ્રવેશ કરવા માટે વર્તમાન કાળમાં 'હૈમ સંસ્કૃત પ્રવેશિકા' મુખ્ય દ્વાર છે. સંસ્કૃત અભ્યાસનો પાયો મજબૂત કરવા શબ્દો-ધાતુઓના રૂપોના રટન-લેખન સાથે કૃદન્તોનું લેખન-રટન જરૂરી છે.

બાલમુનિ શ્રી અજિતચંદ્રસાગરજીએ પ્રથમાબુકના અભ્યાસ દરમ્યાન દ્વિતીયા (મધ્યમા)માં આવતા કૃદન્તોના નિયમો કર્યા અને 'પ્રથમા'માં આવતા દરેક ધાતુના રૂપો (ત્રી.પુ.એ.વ.) તથા કૃદન્તો વિગેરે (પ્રથમા) પાઠ્ય પુસ્તકના કમેજ લખ્યા અને સ્વકીય સ્વાધ્યાય સંગ્રહ તૈયાર કર્યો જેમાં મુનિશ્રી ઋષભચંદ્રસાગરજી મ.સા. નું માર્ગદર્શન તથા પૂ. મુનિશ્રી ધર્મતિલકવિજયજી મ.ની વ્યાકરણ નોટબુકનો સહયોગ મળ્યો.

અભ્યાસુવર્ગને ઉપયોગી થાય તે માટે પ્રકાશિત કરવાનું ૨/૩ પ્રૌઢ અભ્યાસુઓ તરફથી સૂચન થયું. આ સ્વાધ્યાય સંગ્રહ પ્રકાશિત કરતાં. પૂર્વે પં. શ્રી વસંતભાઈ (મહેસાણા) તથા પં. શ્રી ચંદ્રકાંતભાઈ (પાટણ) એ સાઘંત તપાસીને શ્રુતસેવાનો ભાવ પ્રગટ કર્યો છે. પૂ.સા. શ્રી મયૂરકળાશ્રીજી મ. તથા પં. શ્રી ભાવેશભાઈ (અમદાવાદ)ના પણ સહયોગની અનુમોદના !

આ પૂર્વે પણ કૃદન્તાવલી પ્રગટ થઈ છે. પરંતુ અનેક પરિશિષ્ટોથી સભર આ પ્રકાશન માત્ર હૈમ સંસ્કૃત પ્રથમા બુકના ધાતુઓના ક્રમને તથા કૃદન્તોને આધીન છે. તેથી પ્રથમા બુકના અભ્યાસુઓને બોજરૂપ નહીં બનતાં ઘણું ઉપયોગી બનશે. તેમાંજ પરિશ્રમની સફળતા છે.

જી ગણી જયચંદ્રસાગર

આ પુસ્તિકામાં શું છે ?...

○ વિભાગ : ૧ ○

હૈમ સંસ્કૃત પ્રવેશિકા-પ્રથમામાં આવતા બધાજ (૧૪૮) ધાતુના ૪ કાલના (વર્ત૦ દ્યસ્ત૦ આ૦ વિ૦) કર્તરિ અને કર્મણિના ત્રી૦ પુ૦ એવ૦ ના રૂપો.

ઉપરોક્ત દરેક ધાતુઓના ૧૦ કૃદન્તો :

● હેત્વર્થ કૃદન્ત તુમ્ ● સંબંધક ભૂતકૃદન્ત ત્વા (ક્ત્વા) ● કર્મણિ-ભાવે ભૂતકૃદન્ત - ત (ક્ત) ● કર્તરિ ભૂ. કૃ. તવત્ (ક્તવત્) ● કર્તરિ વર્તમાન કૃદન્ત - અત્(શત્)/આન(માન) ● કર્મણિ-ભાવે વર્તમાન કૃદન્ત - ય+આન(માન) ● વિધ્યર્થ કૃદન્ત ૧ - તવ્ય ૨ - અનીય ૩ - ય [૩]

● ભાવવાચક કૃદન્ત અન (અનટ્) ● હૈ. સં. પ્ર. માં આવતા ઉપસર્ગ સહિત ધાતુઓ (ગણ-પદ-અર્થ સાથે)

○ વિભાગ : ૨ ○

● કૃદન્તની સ્પષ્ટ વ્યાખ્યા ● કૃદન્ત બન્યા પછી તેના રૂપો બનાવવાના નિયમો ● એક જ ધાતુના દરેક કૃદન્ત કેટલી રીતે બની શકે ● કૃદન્તોને તથા તેના સંબંધિત શબ્દોને કઈ વિભક્તિ થાય ● કૃદન્તોનો ઉપયોગ કેટલી રીતે થાય ? (કોઠો) ● કૃદન્તોના વાક્ય પ્રયોગ ● કૃદન્ત બનાવવાના નિયમો ● સંખ્યાવાચક (૧ થી ૧૦૦) શબ્દો.

પ્રાથમિક અભ્યાસુને કૃદન્ત અંગેનો

સ્પષ્ટ ચિતાર આ પુસ્તિકામાંથી પ્રાપ્ત થશે.

ક્યાં શોધશો ?...

☞ અભ્યાસકોને સૂચના IX

○ વિભાગ : ૧ ○

☞ પ્રથમા બુકમાં આવતા ધાતુઓના કર્તરિ, કર્મણિ
(૩/૧) રૂપો તથા ૧૦ પ્રકારના કૃદન્તો .. ૧ થી ૬૦

☞ ઉપસર્ગપૂર્વકના ૫૧ ધાતુઓ (ગણ-પદ-અર્થ) ... ૬૧ થી ૬૪

○ વિભાગ : ૨ ○

☞ કૃદન્ત એટલે શું ? ૬૬

☞ કૃદન્તના રૂપો બનાવવાના વિશિષ્ટ નિયમો ૬૭

☞ કૃદન્ત રૂપોની સરળ સમજૂતી
(એકજ ધાતુના કૃદન્તના બધાજ રૂપો) ૬૮

☞ કૃદન્તોની વિભક્તિ વ્યવસ્થા ૭૦

☞ કૃદન્તોનો ઉપયોગ કઈ રીતે થાય ? ૭૧

☞ કૃદન્તોના વાક્ય પ્રયોગો ૭૨ થી ૭૫

☞ પરિ.-૧ : કૃદન્ત નિયમાવલી ૭૬ થી ૭૮

☞ પરિ.-૨ : એક ધાતુને જુદાજુદા ઉપસર્ગ ૭૯

☞ પરિ.-૩ : ૧ થી ૧૦૦ સુધી
સંખ્યાવાચક શબ્દો ૮૦ થી ૮૩

☞ પરિ.-૪ ધાતુઓની અકારાદિ

ક્રમથી અનુક્રમણિકા ૮૪ થી ૮૬

અભ્યાસકોને સૂચના

૧. અવ્યય બનતા કૃદન્તો અને ભાવે કૃદન્તો સિવાય બાકી બધા જ કૃદન્તોના રૂપો ત્રણે લિંગમાં થાય છે તેથી મૂળરૂપ (શબ્દ) જ આપેલ છે.
૨. કૃદન્તના કેટલાક નિયમો બીજી (મધ્યમા) બુકમાં આવે છે છતાં અભ્યાસુને વાંચન વિગેરેમાં ઉપયોગી થાય તે માટે કૃદન્તના તૈયાર મૂળ શબ્દ મૂકેલા છે. (નિયમો પરિશિષ્ટ-૧ માં આપેલ છે.)
૩. ધાતુઓમાં સેટ્-અનિટ્ની વ્યવસ્થા બીજી - મધ્યમા બુકમાં સમજાવી છે. જે ધાતુના કૃદન્તો બનાવતાં જરૂરી છે.

ધાતુ કે પ્રત્યયમાં ઙ ન હોય છતાં પણ

(અ) કૃદન્તમાં ઙ દેખાય તો તે ધાતુ સેટ્ છે તેમ સમજવું જેમકે પઠ્ ધાતુ - પઠિતુમ્, પઠિત્વા, પઠિત, પઠિતવત્, પઠિતવ્ય, એમ ત્ થી શરૂ થતા કૃદન્તનાં પાંચ પ્રત્યયો પૂર્વે ઙ આવે છે.

(બ) કૃદન્તમાં ઙ ન દેખાય તો ધાતુ અનિટ્ છે તેમ સમજવું જેમકે નમ્ ધાતુ - નન્તુમ્, નત્વા, નત.

(ક) કૃદન્તમાં ઇ વાળા અને ઇ વગરનાં બન્ને રૂપો બનતા હોય તો ધાતુ વેટ છે તેમ સમજવું. જેમ કે નશ્ ધાતુ - નશિત, નષ્ટ.

૪. કર્મણિ તથા ભાવેનો ય તથા ત્વા, ત અને તવત્ પ્રત્યય લાગે ત્યારે વસ, વદ, વહ અને વપ્ ધાતુના (સ્વરસહિત) વ નો ઉ તથા પ્રચ્છનો પૃચ્છ અને હૈ નો હૂ થાય છે આને સંપ્રસારણ (ચ્વૃત) કહેવાય છે.

ચ્વૃત = ઇ+ઉ+ઋ = ચ્વૃ અને ત્ ઉચ્ચાર માટે છે.

૫. વિધ્યર્થ કૃદન્તના ય પ્રત્યય ૩ (ત્રણ) પ્રકારના છે. ય (સાદો), ય (ચ્યણ), ય (ક્યપ્). પ્રથમ બુકમાં માત્ર ય (સાદો) પ્રત્યય આપેલ છે. પરંતુ જુદા જુદા ધાતુઓને વ્યાકરણના નિયમોથી જુદા જુદા 'ય' લાગીને વિધ્યર્થ કૃદન્ત બને છે. તેથી નિયમ મુજબ ધાતુને યથાયોગ્ય 'ય' પ્રત્યય લગાવીને વિધ્યર્થ કૃદન્ત બનાવ્યા છે.

૬. અન (અનટ્) પ્રત્યય મધ્યમામાં આવે છે પણ વાંચનમાં વારંવાર જરૂરી હોવાથી આ પુસ્તકમાં તેનો સમાવેશ કર્યો છે. નિયમો પરિશિષ્ટ નં. ૪ માં આપેલ છે.

क्रम	धातु	गण-पद	अर्थ	वर्त.काण	ह्य.भू.काण
०१	नम्	१.प.	नमवुं नमस्कार करवो	नमति	अनमत्
०२	पठ्	१.प.	भाषवुं पठन करवुं	पठति	अपठत्
०३	पत्	१.प.	पडवुं, पडी जवुं	पतति	अपतत्
०४	रक्ष्	१.प.	रक्षष करवुं राभवुं संभाणवुं	रक्षति	अरक्षत्
०५	वद्	१.प.	बोलवुं	वदति	अवदत्
०६	वस्	१.प.	वसवुं, रडेवुं	वसति	अवसत्
०७	भण्	१.प.	भाषवुं, कडेवुं	भणति	अभणत्
०८	खाद्	१.प.	भावुं, जभवुं	खादति	अखादत्
०९	दह्	१.प.	बणवुं, बाणवुं	दहति	अदहत्
१०	अट्	१.प.	अटन करवुं रभडवुं, इरवुं	अटति	आटत्
११	अर्च्	१.प.	अर्था करवी पूजा करवी	अर्चति	आर्चत्
१२	चल्	१.प.	यालवुं, इरवुं	चलति	अचलत्
१३	चर्	१.प.	यरवुं, इरवुं आयरवुं	चरति	अचरत्

ક્રમ	કર્તરિ		ક્રમંણિ		
	વિધ્યર્થ	આજ્ઞાર્થ	વર્ત.કાળ	હા.ભૂ.કાળ	વિધ્યર્થ
૦૧	નમેત્	નમતુ	નમ્યતે	અનમ્યત	નમ્યેત
૦૨	પઠેત્	પઠતુ	પઠ્યતે	અપઠ્યત્	પઠ્યેત
૦૩	પતેત્	પતતુ	પત્યતે	અપત્યત	પત્યેત
૦૪	રક્ષેત્	રક્ષતુ	રક્ષ્યતે	અરક્ષ્યત	રક્ષ્યેત
૦૫	વદેત્	વદતુ	*ઉદ્યતે	ઔદ્યત	ઉદ્યેત
૦૬	વસેત્	વસતુ	*ઉષ્યતે	ઔષ્યત	ઉષ્યેત
૦૭	ભણેત્	ભણતુ	ભણ્યતે	અભણ્યત	ભણ્યેત
૦૮	ખાદેત્	ખાદતુ	ખાદ્યતે	અખાદ્યત	ખાદ્યેત
૦૯	દહેત્	દહતુ	દહ્યતે	અદહ્યત	દહ્યેત
૧૦	અટ્ટેત્	અટ્ટતુ	અટ્ટ્યતે	આટ્ટ્યત	અટ્ટ્યેત
૧૧	અર્ચેત્	અર્ચતુ	અર્ચ્યતે	આર્ચ્યત	અર્ચ્યેત
૧૨	ચલેત્	ચલતુ	ચલ્યતે	અચલ્યત	ચલ્યેત
૧૩	ચરેત્	ચરતુ	ચર્યતે	અચર્યત	ચર્યેત

★ જુઓ - અભ્યાસકોને સૂચના નં. ૪. પૃષ્ઠ નં. IX.

क्र०	आज्ञार्थ	उत्त्वर्थ कृ.	सं. (भू.कृ. (अत्वा))	सं. (भू.कृ. (य))
01	नम्यताम्	नन्तुम्	नत्वा	प्रणम्य
02	पठ्यताम्	पठितुम्	पठित्वा	प्रपठ्य
03	पत्यताम्	पतितुम्	पतित्वा	संपत्य
04	रक्ष्यताम्	रक्षितुम्	रक्षित्वा	संरक्ष्य
05	उद्यताम्	वदितुम्	उदित्वा	अनूद्य
06	उष्यताम्	वसितुम्	उषित्वा	प्रोष्य
07	भण्यताम्	भणितुम्	भणित्वा	संभण्य
08	खाद्यताम्	खादितुम्	खादित्वा	प्रखाद्य
09	दह्यताम्	दग्धुम्	दग्ध्वा	निर्दह्य
10	अट्यताम्	अटितुम्	अटित्वा	समट्य
11	अर्च्यताम्	अर्चितुम्	अर्चित्वा	प्रार्च्य
12	चल्यताम्	चलितुम्	चलित्वा	प्रचल्य
13	चर्यताम्	चरितुम्	चरित्वा	संचर्य

ક્રમ	કર્મણિ-ભાવે ભૂત કૃદન્ત	કર્તરિ ભૂત કૃદન્ત	કર્તરિ વર્ત. કૃદન્ત	કર્મણિ-ભાવે વર્ત. કૃદન્ત
૦૧	નત	નતવત્	નમત્	નમ્યમાન
૦૨	પઠિત	પઠિતવત્	પઠત્	પઠ્યમાન
૦૩	પતિત	પતિતવત્	પતત્	પત્યમાન
૦૪	રક્ષિત	રક્ષિતવત્	રક્ષત્	રક્ષ્યમાણ
૦૫	ઉદિત	ઉદિતવત્	વદત્	ઉદ્યમાન
૦૬	ઉષિત	ઉષિતવત્	વસત્	ઉષ્યમાણ
૦૭	ભણિત	ભણિતવત્	ભણત્	ભણ્યમાન
૦૮	ખાદિત	ખાદિતવત્	ખાદત્	ખાદ્યમાન
૦૯	દગ્ધ	દગ્ધવત્	દહત્	દહ્યમાન
૧૦	અટિત	અટિતવત્	અટત્	અટ્યમાન
૧૧	અર્ચિત	અર્ચિતવત્	અર્ચત્	અર્ચ્યમાન
૧૨	ચલિત	ચલિતવત્	ચલત્	ચલ્યમાન
૧૩	ચરિત	ચરિતવત્	ચરત્	ચર્યમાણ

विध्यथं कृदन्त

क्र०	तव्य	अनीय	य	अन (अनट्)
०१	नन्तव्य	नमनीय	नम्य	नमन
०२	पठितव्य	पठनीय	पाठ्य	पठन
०३	पतितव्य	पतनीय	पात्य	पतन
०४	रक्षितव्य	रक्षणीय	रक्ष्य	रक्षण
०५	वदितव्य	वदनीय	वाद्य	वदन
०६	वसितव्य	वसनीय	वास्य	वसन
०७	भणितव्य	भणनीय	भण्य	भणन
०८	खादितव्य	खादनीय	खाद्य	खादन
०९	दग्धव्य	दहनीय	दाह्य	दहन
१०	अटितव्य	अटनीय	आट्य	अटन
११	अर्चितव्य	अर्चनीय	अर्च्य	अर्चन
१२	चलितव्य	चलनीय	चाल्य	चलन
१३	चरितव्य	चरणीय	चर्य	चरण

ક્રમ	ધાતુ	ગણ-પદ	અર્થ	કર્તરિ	
				વર્ત.કાળ	હ.ભૂ.કાળ
૧૪	જીવ્	૧.૫.	જીવવું, આજી- વિકા ચલાવવી	જીવતિ	અજીવત્
૧૫	ત્યજ્	૧.૫.	તજવું, ત્યાગ કરવો	ત્યજતિ	અત્યજત્
૧૬	ક્ષર્	૧.૫.	ખરવું, ઝરવું પડવું, ટપકવું	ક્ષરતિ	અક્ષરત્
૧૭	ક્રીડ્	૧.૫.	ક્રીડા કરવી રમવું	ક્રીડતિ	અક્રીડત્
૧૮	જપ્	૧.૫.	જપવું, જાપ કરવો	જપતિ	અજપત્
૧૯	જિમ્	૧.૫.	જમવું, ખાવું	જેમતિ	અજેમત્
૨૦	નિન્દ્	૧.૫.	નિંદા કરવી	નિન્દતિ	અનિન્દત્
૨૧	વૃષ્	૧.૫.	વરસવું	વર્ષતિ	અવર્ષત્
૨૨	શુચ્	૧.૫.	શોક કરવો	શોચતિ	અશોચત્
૨૩	જિ	૧.૫.	જીતવું જય પામવો	જયતિ	અજયત્
૨૪	ત્	૧.૫.	તરવું	તરતિ	અતરત્
૨૫	ધાવ્	૧.૫.	ધાવું, દોડવું	ધાવતિ	અધાવત્
૨૬	ભૂ	૧.૫.	થવું, હોવું	ભવતિ	અભવત્
૨૭	સૃ	૧.૫.	સરકવું, જવું, ખસવું	સરતિ	અસરત્

ક્રમ	કર્તરિ		કર્મણિ		
	વિધ્યર્થ	આજ્ઞાર્થ	વર્ત.કાળ	હ્ય.ભૂ.કાળ	વિધ્યર્થ
૧૪	જીવેત્	જીવતુ	જીવ્યતે	અજીવ્યત	જીવ્યેત
૧૫	ત્યજેત્	ત્યજતુ	ત્યજ્યતે	અત્યજ્યત	ત્યજ્યેત
૧૬	ક્ષરેત્	ક્ષરતુ	ક્ષર્યતે	અક્ષર્યત	ક્ષર્યેત
૧૭	ક્રીડેત્	ક્રીડતુ	ક્રીડ્યતે	અક્રીડ્યત	ક્રીડ્યેત
૧૮	જપેત્	જપતુ	જપ્યતે	અજપ્યત	જપ્યેત
૧૯	જેમેત્	જેમતુ	જિમ્યતે	અજિમ્યત	જિમ્યેત
૨૦	નિન્દેત્	નિન્દતુ	નિન્દ્યતે	અનિન્દ્યત	નિન્દ્યેત
૨૧	વર્ષેત્	વર્ષતુ	વૃષ્યતે	અવૃષ્યત	વૃષ્યેત
૨૨	શોચેત્	શોચતુ	શુચ્યતે	અશુચ્યત	શુચ્યેત
૨૩	જયેત્	જયતુ	જીયતે	અજીયત	જીયેત
૨૪	તરેત્	તરતુ	તીર્યતે	અતીર્યત	તીર્યેત
૨૫	ધાવેત્	ધાવતુ	ધાવ્યતે	અધાવ્યત	ધાવ્યેત
૨૬	ભવેત્	ભવતુ	ભૂયતે	અભૂયત	ભૂયેત
૨૭	સરેત્	સરતુ	સ્ત્રિયતે	અસ્ત્રિયત	સ્ત્રિયેત

ક્રમ	આજ્ઞાર્થ	હેત્વર્થ કૃ.	સં.(ભૂ.કૃ.(ક્રવા)	સં.(ભૂ.કૃ. (ય)
૧૪	જીવ્યતામ્	જીવિતુમ્	જીવિત્વા	સંજીવ્ય
૧૫	ત્યજ્યતામ્	ત્યક્તુમ્	ત્યક્ત્વા	સંત્યજ્ય
૧૬	ક્ષર્યતામ્	ક્ષરિતુમ્	ક્ષરિત્વા	સંક્ષર્ય
૧૭	ક્રીડ્યતામ્	ક્રીડિતુમ્	ક્રીડિત્વા	પ્રક્રીડ્ય
૧૮	જપ્યતામ્	જપિતુમ્	જપિત્વા	સંજપ્ય
૧૯	જિમ્યતામ્	જેમિતુમ્	જેમિત્વા	નિર્જિમ્ય
૨૦	નિન્દ્યતામ્	નિન્દિતુમ્	નિન્દિત્વા	વિનિન્દ્ય
૨૧	વૃષ્યતામ્	વર્ષિતુમ્	વર્ષિત્વા	સંવૃષ્ય
૨૨	શુચ્યતામ્	શોચિતુમ્	શોચિત્વા	વિશુચ્ય
૨૩	જીયતામ્	જેતુમ્	જિત્વા	વિજિત્ય
૨૪	તીર્યતામ્	તરિતુમ્, તરીતુમ્	તીર્ત્વા	ઉત્તીર્ય
૨૫	ધાવ્યતામ્	ધાવિતુમ્	ધાવિત્વા	પ્રધાવ્ય
૨૬	ભૂયતામ્	ભવિતુમ્	ભૂત્વા	સમ્ભૂય
૨૭	સ્ત્રિયતામ્	સર્તુમ્	સૃત્વા	પ્રસૃત્ય

ક્રમ	કર્મણિ-ભાવે ભૂત કૃદન્ત	કર્તરિ ભૂત કૃદન્ત	કર્તરિ વર્ત. કૃદન્ત	કર્મણિ-ભાવે વર્ત. કૃદન્ત
૧૪	જીવિત	જીવિતવત્	જીવત્	જીવ્યમાન
૧૫	ત્યક્ત	ત્યક્તવત્	ત્યજત્	ત્યજ્યમાન
૧૬	ક્ષરિત	ક્ષરિતવત્	ક્ષરત્	ક્ષર્યમાણ
૧૭	ક્રીડિત	ક્રીડિતવત્	ક્રીડત્	ક્રીડ્યમાન
૧૮	જપિત	જપિતવત્	જપત્	જપ્યમાન
૧૯	જિમિત	જિમિતવત્	જેમત્	જિમ્યમાન
૨૦	નિન્દિત	નિન્દિતવત્	નિન્દત્	નિન્દ્યમાન
૨૧	વૃષ્ટઃ	વૃષ્ટવત્	વર્ષત્	વૃષ્યમાણ
૨૨	શુચિત શોચિત	શુચિતવત્ શોચિતવત્	શોચત્	શુચ્યમાન
૨૩	જિત	જિતવત્	જયત્	જીયમાન
૨૪	તીર્ણ	તીર્ણવત્	તરત્	તીર્યમાણ
૨૫	ધૌત	ધૌતવત્	ધાવત્	ધાવ્યમાન
૨૬	ભૂત	ભૂતવત્	ભવત્	ભૂયમાન
૨૭	સૂત	સૂતવત્	સરત્	સ્ત્રિયમાણ

विध्यथं कृत्त

क्रम	तव्य	अनीय	य	अन (अनद्)
१४	जीवितव्य	जीवनीय	जीव्य	जीवन
१५	त्यक्तव्य	त्यजनीय	त्याज्य	त्यजन
१६	क्षरितव्य	क्षरणीय	क्षार्य	क्षरण
१७	क्रीडितव्य	क्रीडनीय	क्रीड्य	क्रीडन
१८	जपितव्य	जपनीय	जाप्य	जपन
१९	जेमितव्य	जेमनीय	जेम्य	जेमन
२०	निन्दितव्य	निन्दनीय	निन्द्य	निन्दन
२१	वर्षितव्य	वर्षणीय	वृष्य/वर्ष्य	वर्षण
२२	शोचितव्य	शोचनीय	शोच्य	शोचन
२३	जेतव्य	जयनीय	जय्य	जयन
२४	तरितव्य	तरणीय	तार्य	तरण
२५	धावितव्य	धावनीय	धाव्य	धावन
२६	भवितव्य	भवनीय	भव्य	भवन
२७	सर्तव्य	सरणीय	सार्य	सरण

ક્રમ	ધાતુ	ગણ-પદ	અર્થ	કર્તરિ	
				વર્ત.કાળ	હા.ભૂ.કાળ
૨૮	સ્મૃ	૧.પ.	સ્મરણ કરવું, યાદ કરવું, સંભારવું	સ્મરતિ	અસ્મરત્
૨૯	ક્ષિ	૧.પ.	ક્ષય પામવું ક્ષીણ થવું	ક્ષયતિ	અક્ષયત્
૩૦	કુપ્	૪.પ.	કોપ કરવો કોપવું	કુપ્યતિ	અકુપ્યત્
૩૧	ક્રુધ્	૪.પ.	ક્રોધ કરવો ગુસ્સે થવું	ક્રુધ્યતિ	અક્રુધ્યત્
૩૨	તુષ્	૪.પ.	સંતુષ્ટ થવું	તુષ્યતિ	અતુષ્યત્
૩૩	નશ્	૪.પ.	નાશ પામવો નાશવું નાશી જવું	નશ્યતિ	અનશ્યત્
૩૪	નૃત્	૪.પ.	નાચવું નૃત્ય કરવું	નૃત્યતિ	અનૃત્યત્
૩૫	પુષ્	૪.પ.	પોષવું, પોષણ કરવું	પુષ્યતિ	અપુષ્યત્
૩૬	મુહ્	૪.પ.	મોહ પામવો મુંઝાવું	મુહ્યતિ	અમુહ્યત્
૩૭	લુટ્	૪.પ.	લોટવું, આલોટવું	લુટ્યતિ	અલુટ્યત્
૩૮	લુભ્	૪.પ.	લોભ પામવો લલચાવું	લુભ્યતિ	અલુભ્યત્

ક્રમ	કર્તરિ		કર્મણિ		
	વિધ્યર્થ	આજાર્થ	વર્ત.કાળ	દ્ય.ભૂ.કાળ	વિધ્યર્થ
૨૮	સ્મરેત્	સ્મરતુ	સ્મર્યતે	અસ્મર્યત	સ્મર્યેત
૨૯	ક્ષયેત્	ક્ષયતુ	ક્ષીયતે	અક્ષીયત	ક્ષીયેત
૩૦	કુપ્યેત્	કુપ્યતુ	કુપ્યતે	અકુપ્યત	કુપ્યેત
૩૧	ક્રુધ્યેત્	ક્રુધ્યતુ	ક્રુધ્યતે	અક્રુધ્યત	ક્રુધ્યેત
૩૨	તુષ્યેત્	તુષ્યતુ	તુષ્યતે	અતુષ્યત	તુષ્યેત
૩૩	નશ્યેત્	નશ્યતુ	નશ્યતે	અનશ્યત	નશ્યેત
૩૪	નૃત્યેત્	નૃત્યતુ	નૃત્યતે	અનૃત્યત	નૃત્યેત
૩૫	પુષ્યેત્	પુષ્યતુ	પુષ્યતે	અપુષ્યત	પુષ્યેત
૩૬	મુહ્યેત્	મુહ્યતુ	મુહ્યતે	અમુહ્યત	મુહ્યેત
૩૭	લુઠ્યેત્	લુઠ્યતુ	લુઠ્યતે	અલુઠ્યત	લુઠ્યેત
૩૮	લુભ્યેત્	લુભ્યતુ	લુભ્યતે	અલુભ્યત	લુભ્યેત

क्र०	आशार्थ	उत्त्वर्थ कृ.	सं.भू.कृ.(कृत्वा)	सं.भू.कृ. (य)
२८	स्मर्यताम्	स्मर्तुम्	स्मृत्वा	विस्मृत्य
२९	क्षीयताम्	क्षेतुम्	क्षित्वा	संक्षित्य
३०	कुप्यताम्	कोपितुम्	कोपित्वा कुपित्वा	प्रकुप्य
३१	कुप्यताम्	क्रोद्धुम्	क्रुद्ध्वा	संकुप्य
३२	तुष्यताम्	तोष्टुम्	तुष्ट्वा	संतुष्य
३३	नश्यताम्	नशितुम् नंष्टुम्	नष्ट्वा नंष्ट्वा नशित्वा	विनश्य
३४	नृत्यताम्	नर्तितुम्	नर्तित्वा	प्रनृत्य
३५	पुष्यताम्	पोष्टुम्	पुष्ट्वा	संपुष्य
३६	मुह्यताम्	मोहितुम् मोग्धुम् मोढुम्	मुग्ध्वा/ मोहित्वा मूढ्वा/ मुहित्वा	विमुह्य
३७	लुट्यताम्	लोटितुम्	लुटित्वा लोटित्वा	प्रलुट्य
३८	लुभ्यताम्	लोभितुम् लोब्धुम्	लुब्ध्वा लुभित्वा लोभित्वा	प्रलुभ्य

ક્રમ	કર્મણિ-ભાવે ભૂત કૃદન્ત	કર્તરિ ભૂત કૃદન્ત	કર્તરિ વર્ત. કૃદન્ત	કર્મણિ-ભા વર્ત. કૃદન્
૨૮	સ્મૃત	સ્મૃતવત્	સ્મરત્	સ્મર્યમાણ
૨૯	ક્ષીણ	ક્ષીણવત્	ક્ષયત્	ક્ષીયમાણ
૩૦	કોપિત	કોપિતવત્	કુપ્યત્	કુપ્યમાન
૩૧	ક્રુદ્ધ	ક્રુદ્ધવત્	ક્રુધ્યત્	ક્રુધ્યમાન્
૩૨	તુષ્ટ	તુષ્ટવત્	તુષ્યત્	તુષ્યમાણ
૩૩	નશિત નષ્ટ	નશિતવત્ નષ્ટવત્	નશ્યત્	નશ્યમાન
૩૪	નૃત્ત	નૃત્તવત્	નૃત્યત્	નૃત્યમાન
૩૫	પુષ્ટ	પુષ્ટવત્	પુષ્યત્	પુષ્યમાણ
૩૬	મોહિત મુગ્ધ મૂઢ	મોહિતવત્ મુગ્ધવત્ મૂઢવત્	મુહ્યત્	મુહ્યમાન
૩૭	લોટિત લુટિત	લોટિતવત્ લુટિતવત્	લુટ્યત્	લુટ્યમાન
૩૮	લુબ્ધ	લુબ્ધવત્	લુભ્યત્	લુભ્યમાન

विध्यर्थं कृत्वा

क्र.सं.	तव्य	अनीय	य	अन (अनट्)
२८	स्मर्तव्य	स्मरणीय	स्मार्य	स्मरण
२९	क्षेतव्य	क्षयणीय	क्षय्य क्षेय	क्षयन
३०	कोपितव्य	कोपनीय	कुप्य	कोपन
३१	क्रोद्धव्य क्रोधितव्य	क्रोधनीय	क्रोध्य	क्रोधन
३२	तोष्टव्य	तोषणीय	तोष्य	तोषण
३३	नशितव्य नष्टव्य	नशनीय	नाश्य	नशन
३४	नर्तितव्य	नर्तनीय	नृत्य	नर्तन
३५	पोष्टव्य	पोषणीय	पुष्य पोष्य	पोषण
३६	मोहितव्य मोग्धव्य मोढव्य	मोहनीय	मोह्य	मोहन
३७	लोटितव्य	लोटनीय	लोट्य	लोटन
३८	लोब्धव्य लोभितव्य	लोभनीय	लुभ्य लोभ्य	लोभन

ક્રમ	ધાતુ	ગણ-પદ	અર્થ	વર્ત.કાળ	હ્ય.ભૂ.કાળ
૩૯	ક્ષુભ્	૪.પ.	ક્ષોભ પામવો ગભરાવું	ક્ષુભ્યતિ	અક્ષુભ્યત્
૪૦	મિલ્	૬.પ.	મળવું, ભેટવું	મિલતિ	અમિલત્
૪૧	લિખ્	૬.પ.	લખવું	લિખતિ	અલિખત્
૪૨	સૃજ્	૬.પ.	સર્જન કરવું સરજવું, રચવું	સૃજતિ	અસૃજત્
૪૩	સ્પૃશ્	૬.પ.	સ્પર્શ કરવો	સ્પૃશતિ	અસ્પૃશત્
૪૪	સ્ફુટ્	૬.પ.	ફૂટવું, ખીલવું	સ્ફુટતિ	અસ્ફુટત્
૪૫	સ્ફુર્	૬.પ.	સ્ફુરવું, ફરકવું	સ્ફુરતિ	અસ્ફુરત્
૪૬	ચિન્ત્	૧૦.પ.	ચિંતવવું, વિચારવું ચિંતા કરવી	ચિન્તયતિ	અચિન્તયત્
૪૭	દણ્ડ્	૧૦.પ.	દંડ કરવો, દંડવું	દણ્ડયતિ	અદણ્ડયત્
૪૮	પીડ્	૧૦.પ.	પીડવું, દુઃખ દેવું	પીડયતિ	અપીડયત્
૪૯	પૂજ્	૧૦.પ.	પૂજવું, પૂજા કરવી	પૂજયતિ	અપૂજયત્
૫૦	વર્ણ્	૧૦.પ.	વર્ણન કરવું, રંગવું	વર્ણયતિ	અવર્ણયત્

क्र.सं.	कर्त्तरि		कर्मणि		
	विध्यर्थ	आज्ञार्थ	वर्त.काण	ह्य.भू.काण	विध्यर्थ
३८	क्षुभ्येत्	क्षुभ्यतु	क्षुभ्यते	अक्षुभ्यत	क्षुभ्येत
४०	मिलेत्	मिलतु	मिल्यते	अमिल्यत	मिल्येत
४१	लिखेत्	लिखतु	लिख्यते	अलिख्यत	लिख्येत
४२	सृजेत्	सृजतु	सृज्यते	असृज्यत	सृज्येत
४३	स्पृशेत्	स्पृशतु	स्पृश्यते	अस्पृश्यत	स्पृश्येत
४४	स्फुटेत्	स्फुटतु	स्फुट्यते	अस्फुट्यत	स्फुट्येत
४५	स्फुरेत्	स्फुरतु	स्फूर्यते	अस्फूर्यत	स्फूर्येत
४६	चिन्तयेत्	चिन्तयतु	चिन्त्यते	अचिन्त्यत	चिन्त्येत
४७	दण्डयेत्	दण्डयतु	दण्ड्यते	अदण्ड्यत	दण्ड्येत
४८	पीडयेत्	पीडयतु	पीड्यते	अपीड्यत	पीड्येत
४९	पूजयेत्	पूजयतु	पूज्यते	अपूज्यत	पूज्येत
५०	वर्णयेत्	वर्णयतु	वर्ण्यते	अवर्ण्यत	वर्ण्येत

ક્રમ	આજ્ઞાથ	હેત્વથ કૃ.	સં.ભૂ.કૃ(કવા)	સં.ભૂ.કૃ. (ય)
૩૯	ક્ષુભ્યતામ્	ક્ષોભિતુમ્	ક્ષુભિત્વા ક્ષોભિત્વા	પ્રક્ષુભ્ય
૪૦	મિલ્યતામ્	મેલિતુમ્	મિલિત્વા મેલિત્વા	સંમિલ્ય
૪૧	લિખ્યતામ્	લેખિતુમ્	લિખિત્વા લેખિત્વા	પ્રલિખ્ય
૪૨	સૃજ્યતામ્	સ્રષ્ટુમ્	સૃષ્ટ્વા	વિસૃજ્ય
૪૩	સ્પૃશ્યતામ્	સ્પ્રષ્ટુમ્ સ્પર્ષ્ટુમ્	સ્પૃષ્ટ્વા	સંસ્પૃશ્ય
૪૪	સ્ફુટ્યતામ્	સ્ફુટિતુમ્	સ્ફુટિત્વા	પ્રસ્ફુટ્ય
૪૫	સ્ફૂર્યતામ્	સ્ફુરિતુમ્	સ્ફુરિત્વા	પ્રસ્ફૂર્ય
૪૬	ચિન્ત્યતામ્	ચિન્તયિતુમ્	ચિન્તયિત્વા	સંચિન્ત્ય
૪૭	દણ્ડ્યતામ્	દણ્ડયિતુમ્	દણ્ડયિત્વા	પ્રદણ્ડ્ય
૪૮	પીડ્યતામ્	પીડયિતુમ્	પીડયિત્વા	ઉત્પીડ્ય
૪૯	પૂજ્યતામ્	પૂજયિતુમ્	પૂજયિત્વા	સંપૂજ્ય
૫૦	વર્ણ્યતામ્	વર્ણયિતુમ્	વર્ણયિત્વા	સંવર્ણ્ય

ક્રમ	કર્મણિ-ભાવે ભૂત કૃદન્ત	કર્તરિ ભૂત કૃદન્ત	કર્તરિ વર્ત. કૃદન્ત	કર્મણિ-ભાવે વર્ત. કૃદન્ત
૩૯	ક્ષુભિત ક્ષુબ્ધ	ક્ષુભિતવત્	ક્ષુભ્યત્	ક્ષુભ્યમાણ
૪૦	મિલિત	મિલિતવત્	મિલત્	મિલ્યમાણ
૪૧	લિખિત	લિખિતવત્	લિખત્	લિખ્યમાણ
૪૨	સૃષ્ટ	સૃષ્ટવત્	સૃજત્	સૃજ્યમાણ
૪૩	સ્પૃષ્ટ	સ્પૃષ્ટવત્	સ્પૃશત્	સ્પૃશ્યમાણ
૪૪	સ્ફુટિત	સ્ફુટિતવત્	સ્ફુટત્	સ્ફુટ્યમાણ
૪૫	સ્ફુરિત	સ્ફુરિતવત્	સ્ફુરત્	સ્ફૂર્યમાણ
૪૬	ચિન્તિત	ચિન્તિતવત્	ચિન્તયત્	ચિન્ત્યમાણ
૪૭	દણ્ડિત	દણ્ડિતવત્	દણ્ડયત્	દણ્ડ્યમાણ
૪૮	પીડિત	પીડિતવત્	પીડ્યત્	પીડ્યમાણ
૪૯	પૂજિત	પૂજિતવત્	પૂજયત્	પૂજ્યમાણ
૫૦	વર્ણિત	વર્ણિતવત્	વર્ણયત્	વર્ણ્યમાણ

विध्यथं कृत्त

कम	तव्य	अनीय	य	अन (अनट्)
३८	क्षोभितव्य	क्षोभणीय	क्षोभ्य	क्षोभन
४०	मेलितव्य	मेलनीय	मेल्य	मिलन
४१	लेखितव्य	लेखनीय	लेख्य	लेखन
४२	स्रष्टव्य	सर्जनीय	सृज्य	सर्जन
४३	स्प्रष्टव्य स्पर्ष्टव्य	स्पर्शनीय	स्पृश्य	स्पर्शन
४४	स्फुटितव्य	स्फुटनीय	स्फोट्य	स्फुटन
४५	स्फुरितव्य	स्फुरणीय	स्फोर्य	स्फुरण
४६	चिन्तयितव्य	चिन्तनीय	चिन्त्य	चिन्तन
४७	दण्डयितव्य	दण्डनीय	दण्ड्य	दण्डन
४८	पीडयितव्य	पीडनीय	पीड्य	पीडन
४९	पूजयितव्य	पूजनीय	पूज्य	पूजन
५०	वर्णयितव्य	वर्णनीय	वर्ण्य	वर्णन

ક્રમ	ધાતુ	ગણ-પદ	અર્થ	વર્ત.કાળ	હ્ય.ભૂ.કાળ
૫૧	સાન્ત્વ	૧૦.૫.	પુશ કરવું શાન્ત પાડવું	સાન્ત્વયતિ	અસાન્ત્વયત્
૫૨	ચુર્	૧૦.૫.	ચોરવું, ચોરી કરવી	ચોરયતિ	અચોરયત્
૫૩	ઘુષ્	૧૦.૫.	ઘોષણા કરવી, ગોખવું, જાહેર કરવું, અવાજ કરવો	ઘોષયતિ	અઘોષયત્
૫૪	તુલ્	૧૦.૫.	તોળવું, જોખવું	તોલયતિ	અતોલયત્
૫૫	ભૂષ્	૧૦.૫.	શોભા કરવી, શણગારવું	ભૂષયતિ	અભૂષયત્
૫૬	તાડ્	૧૦.૫.	તાડન કરવું મારવું	તાડયતિ	અતાડયત્
૫૭	પૃ	૧૦.૫.	પુરું કરવું પાર પામવું	પારયતિ	અપારયત્
૫૮	પલ્	૧૦.૫.	પાલન કરવું પાળવું, રક્ષણ કરવું	પાલયતિ	અપાલયત્
૫૯	ભક્ષ્	૧૦.૫.	ભક્ષણ કરવું, ખાવું	ભક્ષયતિ	અભક્ષયત્
૬૦	કથ્	૧૦.૫.	કહેવું, કથા કરવી	કથયતિ	અકથયત્

ક્રમ	કર્તરિ		કર્મણિ		
	વિધ્યર્થ	આજ્ઞાર્થ	વર્ત.કાળ	હા.ભૂ.કાળ	વિધ્યર્થ
૫૧	સાન્ત્વયેત્	સાન્ત્વયતુ	સાન્ત્વ્યતે	અસાન્ત્વ્યત	સાન્ત્વ્યેત
૫૨	ચોરયેત્	ચોરયતુ	ચોર્યતે	અચોર્યત	ચોર્યેત
૫૩	ઘોષયેત્	ઘોષયતુ	ઘોષ્યતે	અઘોષ્યત	ઘોષ્યેત
૫૪	તોલયેત્	તોલયતુ	તોલ્યતે	અતોલ્યત	તોલ્યેત
૫૫	ભૂષયેત્	ભૂષયતુ	ભૂષ્યતે	અભૂષ્યત	ભૂષ્યેત
૫૬	તાડયેત્	તાડયતુ	તાડ્યતે	અતાડ્યત	તાડ્યેત
૫૭	પારયેત્	પારયતુ	પાર્યતે	અપાર્યત	પાર્યેત
૫૮	પાલયેત્	પાલયતુ	પાલ્યતે	અપાલ્યત	પાલ્યેત
૫૯	ભક્ષયેત્	ભક્ષયતુ	ભક્ષ્યતે	અભક્ષ્યત	ભક્ષ્યેત
૬૦	કથયેત્	કથયતુ	કથ્યતે	અકથ્યત	કથ્યેત

क्र०	आशार्थ.	उत्त्वर्थ कृ.	सं.भू.कृ.(कृत्वा)	सं.भू.कृ. (य)
५१	सान्त्वयताम्	सान्त्वयितुम्	सान्त्वयित्वा	विसान्त्वय
५२	चोर्यताम्	चोरयितुम्	चोरयित्वा	प्रचोर्य
५३	घोष्यताम्	घोषयितुम्	घोषयित्वा	विघोष्य
५४	तोलयताम्	तोलयितुम्	तोलयित्वा	संतोलय
५५	भूष्यताम्	भूषयितुम्	भूषयित्वा	विभूष्य
५६	ताड्यताम्	ताडयितुम्	ताडयित्वा	प्रताड्य
५७	पार्यताम्	पारयितुम्	पारयित्वा	विपार्य
५८	पाल्यताम्	पालयितुम्	पालयित्वा	संपाल्य
५९	भक्ष्यताम्	भक्षयितुम्	भक्षयित्वा	संभक्ष्य
६०	कथ्यताम्	कथयितुम्	कथयित्वा	संकथ्य

ક્રમ	કર્મણિ-ભાવે ભૂત કૃદન્ત	કર્તરિ ભૂત કૃદન્ત	કર્તરિ વર્ત. કૃદન્ત	કર્મણિ-ભાવે વર્ત. કૃદન્ત
૫૧	સાન્તિવત	સાન્તિવત્	સાન્તવયત્	સાન્તવ્યમાન
૫૨	ચોરિત	ચોરિતવત્	ચોરયત્	ચોર્યમાણ
૫૩	ઘોષિત	ઘોષિતવત્	ઘોષયત્	ઘોષ્યમાણ
૫૪	તોલિત	તોલિતવત્	તોલયત્	તોલ્યમાન
૫૫	ભૂષિત	ભૂષિતવત્	ભૂષયત્	ભૂષ્યમાણ
૫૬	તાડિત	તાડિતવત્	તાડયત્	તાડ્યમાન્
૫૭	પારિત	પારિતવત્	પારયત્	પાર્યમાણ
૫૮	પાલિત	પાલિતવત્	પાલયત્	પાલ્યમાન
૫૯	ભક્ષિત	ભક્ષિતવત્	ભક્ષયત્	ભક્ષ્યમાણ
૬૦	કથિત	કથિતવત્	કથયત્	કથ્યમાન

विध्यथ कृदन्त

क्र	तव्य	अनीय	य	अन (अनट्)
११	सान्त्वयितव्य	सान्त्वनीय	सान्त्व्य	सान्त्वन
१२	चोरयितव्य	चोरणीय	चोर्य	चोरण
१३	घोषयितव्य	घोषणीय	घोष्य	घोषण
१४	तोलयितव्य	तोलनीय	तोल्य	तोलन
१५	भूषयितव्य	भूषणीय	भूष्य	भूषण
१६	ताडयितव्य	ताडनीय	ताड्य	ताडन
१७	पारयितव्य	पारणीय	पार्य	पारण
१८	पालयितव्य	पालनीय	पाल्य	पालन
१९	भक्षयितव्य	भक्षणीय	भक्ष्य	भक्षण
२०	कथयितव्य	कथनीय	कथ्य	कथन

क्रम	धातु	गण-पद	अर्थ	वर्त.काण	ह्य.भू.काण
६१	गण्	१०.प.	गण्युं गणत्री करवी	गणयति	अगणयत्
६२	रच्	१०.प.	रच्युं रचना करवी	रचयति	अरचयत्
६३	स्पृह्	१०.प.	स्पृहा राभवी अंभ्युं, याह्युं	स्पृहयति	अस्पृहयत्
६४	गम् (गच्छ)	१.प.	गमन कर्युं ज्युं	गच्छति	अगच्छत्
६५	दृश् (पश्य)	१.प.	देष्युं, ज्ञेयुं	पश्यति	अपश्यत्
६६	स्था (तिष्ठ)	१.प.	स्थिर रडेयुं उत्था रडेयुं	तिष्ठति	अतिष्ठत्
६७	दा (यच्छ)	१.प.	दान कर्युं आप्युं	यच्छति	अयच्छत्
६८	पा (पिब)	१.प.	पीयुं	पिबति	अपिबत्
६९	मद् (माद)	४.प.	मत्त थ्युं, भूल्युं, यूक्युं	माद्यति	अमाद्यत्
७०	श्रम् (श्राम्)	४.प.	श्रम पामवो भेद पामवो, थाकी ज्युं	श्राम्यति	अश्राम्यत्

	कर्त्तरि		कर्मणि		
	विध्यर्थ	आशार्थ	वर्त.काण	ह्य.भू.काण	विध्यर्थ
६१	गणयेत्	गणयतु	गण्यते	अगण्यत	गण्येत
६२	रचयेत्	रचयतु	रच्यते	अरच्यत	रच्येत
६३	स्पृहयेत्	स्पृहयतु	स्पृह्यते	अस्पृह्यत	स्पृह्येत
६४	गच्छेत्	गच्छतु	गम्यते	अगम्यत	गम्येत
६५	पश्येत्	पश्यतु	दृश्यते	अदृश्यत	दृश्येत
६६	तिष्ठेत्	तिष्ठतु	स्थीयते	अस्थीयत	स्थीयेत
६७	यच्छेत्	यच्छतु	दीयते	अदीयत	दीयेत
६८	पिबेत्	पिबतु	पीयते	अपीयत	पीयेत
६९	माद्येत्	माद्यतु	मद्यते	अमद्यत	मद्येत
७०	श्राम्येत्	श्राम्यतु	श्रम्यते	अश्रम्यत	श्रम्येत

ક્રમ	આજ્ઞાર્થ	હેત્વર્થ કૃ.	સં.ભૂ.કૃ(કૃવા)	સં.ભૂ.કૃ. (ય)
૬૧	ગણ્યતામ્	ગણયિતુમ્	ગણયિત્વા	સંગણય્ય
૬૨	રચ્યતામ્	રચયિતુમ્	રચયિત્વા	સંરચય્ય
૬૩	સ્પૃહ્યતામ્	સ્પૃહયિતુમ્	સ્પૃહયિત્વા	સંસ્પૃહય્ય
૬૪	ગમ્યતામ્	ગન્તુમ્	ગત્વા	આગત્ય
૬૫	દૃશ્યતામ્	દ્રષ્ટુમ્	દૃષ્ટ્વા	સંદૃશ્ય
૬૬	સ્થીયતામ્	સ્થાતુમ્	સ્થિત્વા	ઉત્થાય
૬૭	દીયતામ્	દાતુમ્	દત્ત્વા	પ્રદાય
૬૮	પીયતામ્	પાતુમ્	પીત્વા	સંપાય
૬૯	મદ્યતામ્	મત્તુમ્	મત્વા	પ્રમદ્ય
૭૦	શ્રમ્યતામ્	શ્રમિતુમ્	શ્રમિત્વા શ્રાન્ત્વા	વિશ્રમ્ય

ક્રમ	કર્મણિ-ભાવે ભૂત કૃદન્ત	કર્તરિ ભૂત કૃદન્ત	કર્તરિ વર્ત. કૃદન્ત	કર્મણિ-ભાવે વર્ત. કૃદન્ત
૬૧	ગણિત	ગણિતવત્	ગણયત્	ગણ્યમાન
૬૨	રચિત	રચિતવત્	રચયત્	રચ્યમાણ
૬૩	સ્પૃહિત	સ્પૃહિતવત્	સ્પૃહયત્	સ્પૃહ્યમાણ
૬૪	ગત	ગતવત્	ગચ્છત્	ગમ્યમાન
૬૫	દૃષ્ટ	દૃષ્ટવત્	પશ્યત્	દૃશ્યમાન
૬૬	સ્થિત	સ્થિતવત્	તિષ્ઠત્	સ્થીયમાન
૬૭	દત્ત	દત્તવત્	યચ્છત્	દીયમાન
૬૮	પીત	પીતવત્	પિબત્	પીયમાન
૬૯	મત્ત	મત્તવત્	માદ્યત્	મદ્યમાન
૭૦	શ્રાન્ત	શ્રાન્તવત્	શ્રામ્યત્	શ્રમ્યમાણ

विध्यथं कृत्त

कृम	तव्य	अनीय	य	अन (अनद
६१	गणयितव्य	गणनीय	गण्य	गणन
६२	रचयितव्य	रचनीय	रच्य	रचन
६३	स्पृहयितव्य	स्पृहणीय	स्पृह्य	स्पृहण
६४	गन्तव्य	गमनीय	गम्य	गमन
६५	द्रष्टव्य	दर्शनीय	दृश्य	दर्शन
६६	स्थातव्य	स्थानीय	स्थेय	स्थान
६७	दातव्य	दानीय	देय	दान
६८	पातव्य	पानीय	पेय	पान
६९	मत्तव्य	मदनीय	मद्य	मदन
७०	श्रमितव्य	श्रमणीय	श्रम्य	श्रमण

धातु	गण-पद	अर्थ	वर्त.काण	ह्य.भू.काण
शम् (शाम्)	४.प.	शान्त थवुं	शाम्यति	अशाम्यत्
इष् (इच्छ्)	६.प.	ईच्छवुं	इच्छति	ऐच्छत्
प्रच्छ् (पृच्छ्)	६.प.	पूछवुं, प्रश्न करवो	पृच्छति	अपृच्छत्
वन्द्	१.आ.	वंदन करवुं	वन्दते	अवन्दत
वृध्	१.आ.	वधवुं	वर्धते	अवर्धत
पच्	१.उि.	पकावुं, रांधवुं	पचति पचते	अपचत् अपचत
ह	१.उि.	हरण करवुं लई लेवुं	हरति हरते	अहरत् अहरत
डी	१.आ.	डडवुं	डयते	अडयत
भाष्	१.आ.	बोलवुं	भाषते	अभाषत
रम्	१.आ.	रमवुं	रमते	अरमत
लभ्	१.आ.	भेणववुं, पामवुं प्राप्त करवुं	लभते	अलभत
वृत्	१.आ.	वर्तवुं, डोवुं	वर्तते	अवर्तत
शुम्	१.आ.	शोभवुं, दीपवुं	शोभते	अशोभत

ક્રમ	કર્તરિ		કર્મણિ		
	વિધ્યર્થ	આશાર્થ	વર્ત.કાળ	હા.ભૂ.કાળ	વિધ્ય
૭૧	શામ્યેત્	શામ્યતુ	શમ્યતે	અશમ્યત	શમ્યેત
૭૨	ઇચ્છેત્	ઇચ્છતુ	ઇષ્યતે	એષ્યત	ઇષ્યેત
૭૩	પૃચ્છેત્	પૃચ્છતુ	*પૃચ્છ્યતે	અપૃચ્છ્યત	પૃચ્છ્યે
૭૪	વન્દેત	વન્દતામ્	વન્દ્યતે	અવન્દ્યત	વન્દ્યેત
૭૫	વર્ધેત	વર્ધતામ્	વૃધ્યતે	અવૃધ્યત	વૃધ્યેત
૭૬	પચેત્ પચેત	પચતુ પચતામ્	પચ્યતે	અપચ્યત	પચ્યેત
૭૭	હરેત્ હરેત	હરતુ હરતામ્	હ્રિયતે	અહ્રિયત	હ્રિયેત
૭૮	ડયેત	ડયતામ્	ડીયતે	અડીયત	ડીયેત
૭૯	ભાષેત	ભાષતામ્	ભાષ્યતે	અભાષ્યત	ભાષ્યેત
૮૦	રમેત	રમતામ્	રમ્યતે	અરમ્યત	રમ્યેત
૮૧	લભેત	લભતામ્	લભ્યતે	અલભ્યત	લભ્યેત
૮૨	વર્તેત	વર્તતામ્	વૃત્યતે	અવૃત્યત	વૃત્યેત
૮૩	શોભેત	શોભતામ્	શુભ્યતે	અશુભ્યત	શુભ્યેત

★ જુઓ અભ્યાસકોને સૂચના નં. ૪. પૃષ્ઠ નં. IX.

क्र.सं.	आज्ञार्थ	उत्त्वर्थ कृ.	सं.भू.कृ.(कृत्वा)	सं.भू.कृ. (य)
७१	शम्यताम्	शमितुम्	शान्त्वा शमित्वा	प्रशम्य
७२	इष्यताम्	एषितुम् एष्टुम्	इष्ट्वा एषित्वा	प्रेष्य
७३	पृच्छ्यताम्	प्रष्टुम्	पृष्ट्वा	संपृच्छ्य
७४	वन्द्यताम्	वन्दितुम्	वन्दित्वा	संवन्द्य
७५	वृध्यताम्	वर्धितुम्	वर्धित्वा	संवृध्य
७६	पच्यताम्	पक्तुम्	पक्त्वा	संपच्य
७७	ह्रियताम्	हर्तुम्	हत्वा	संहत्य
७८	डीयताम्	डयितुम्	डयित्वा	उड्डीय
७९	भाष्यताम्	भाषितुम्	भाषित्वा	संभाष्य
८०	रम्यताम्	रन्तुम्	रत्वा रमित्वा	विरम्य विरत्य
८१	लभ्यताम्	लब्धुम्	लब्ध्वा	प्रलभ्य
८२	वृत्यताम्	वर्तितुम्	वर्तित्वा	प्रवृत्य
८३	शुभ्यताम्	शोभितुम्	शोभित्वा	सुशुभ्य

ક્રમ	કર્મણિ-ભાવે ભૂત કૃદન્ત	કર્તરિ ભૂત કૃદન્ત	કર્તરિ વર્ત. કૃદન્ત	કર્મણિ-ભાવે વર્ત. કૃદન્ત
૭૧	શાન્ત	શાન્તવત્	શામ્યત્	શમ્યમાન
૭૨	ઇષ્ટ	ઇષ્ટવત્	ઇચ્છત્	ઇષ્યમાણ
૭૩	પૃષ્ટ	પૃષ્ટવત્	પૃચ્છત્	પૃચ્છ્યમાન
૭૪	વન્દિત	વન્દિતવત્	વન્દમાન	વન્દ્યમાન
૭૫	વૃદ્ધ	વૃદ્ધવત્	વર્ધમાન	વૃદ્ધ્યમાન
૭૬	પક્ક	પક્કવત્	પચત્ પચમાન	પચ્યમાન
૭૭	હત	હતવત્	હરત્ હરમાણ	હ્રિયમાણ
૭૮	ડયિત	ડયિતવત્	ડયમાન	ડીયમાન
૭૯	ભાષિત	ભાષિતવત્	ભાષમાણ	ભાષ્યમાણ
૮૦	રત	રતવત્	રમમાણ	રમ્યમાણ
૮૧	લબ્ધ	લબ્ધવત્	લભમાન	લભ્યમાન
૮૨	વૃત્ત	વૃત્તવત્	વર્તમાન	વૃત્યમાન
૮૩	શોભિત	શોભિતવત્	શોભમાન	શુભ્યમાન

विध्यथं कृदन्त

क्र०	तव्य	अनीय	य	अन (अनद्)
०१	शमितव्य	शमनीय	शम्य	शमन
०२	एषितव्य एष्टव्य	एषणीय	एष्य	एषण
०३	प्रष्टव्य	प्रच्छनीय	प्रच्छ्य	प्रच्छन
०४	वन्दितव्य	वन्दनीय	वन्द्य	वन्दन
०५	वर्धितव्य	वर्धनीय	वृध्य	वर्धन
०६	पक्तव्य	पचनीय	पाच्य	पचन
०७	हर्तव्य	हरणीय	हार्य	हरण
०८	डयितव्य	डयनीय	डेय	डयन
०९	भाषितव्य	भाषणीय	भाष्य	भाषण
१०	रन्तव्य	रमणीय	रम्य	रमण
११	लब्धव्य	लभनीय	लभ्य	लभन
१२	वर्तितव्य	वर्तनीय	वृत्य	वर्तन
१३	शोभितव्य	शोभनीय	शुभ्य	शोभन

ક્રમ	ધાતુ	ગણ-પદ	અર્થ	કર્તરિ	
				વર્ત.કાળ	લ્ય.ભૂ.કાળ
૮૪	સ્વાદ્	૧.આ.	ચાખવું, ખાવું	સ્વાદતે	અસ્વાદત
૮૫	સેવ્	૧.આ.	સેવવું, સેવા કરવી	સેવતે	અસેવત
૮૬	ની	૧.ઊ.	લઈ જવું, દોરવું	નયતિ નયતે	અનયત્ અનયત
૮૭	યાચ્	૧.ઊ.	યાચવું, માંગવું	યાચતિ યાચતે	અયાચત્ અયાચત
૮૮	રાજ્	૧.ઊ.	દીપવું, શોભવું	રાજતિ રાજતે	અરાજત્ અરાજત
૮૯	વહ્	૧.ઊ.	વહન કરવું, વહેવું	વહતિ વહતે	અવહત્ અવહત
૯૦	મુચ્ (મુચ્છ)	૬.ઊ.	મુકવું છોડવું	મુચ્છતિ મુચ્છતે	અમુચ્છત્ અમુચ્છત
૯૧	સિચ્ (સિચ્છ)	૬.ઊ.	સિંચવું, છાટવું	સિચ્છતિ સિચ્છતે	અસિચ્છત્ અસિચ્છત
૯૨	જન્ (જા)	૪.આ.	જન્મવું, જન્મ થવો, ઉત્પન્ન થવું	જાયતે	અજાયત
૯૩	યુધ્	૪.આ.	યુધ્ધ કરવું	યુધ્યતે	અયુધ્યત

कर्त्तरि		कर्मणि		
विध्यर्थ	आज्ञार्थ	वर्त.काण	ह्य.भू.काण	विध्यर्थ
स्वादेत्	स्वादताम्	स्वाद्यते	अस्वाद्यत	स्वाद्येत
सेवेत्	सेवताम्	सेव्यते	असेव्यत	सेव्येत
नयेत् नयेत	नयतु नयताम्	नीयते	अनीयत	नीयेत
याचेत् याचेत	याचतु याचताम्	याच्यते	अयाच्यत	याच्येत
राजेत् राजेत	राजतु राजताम्	राज्यते	अराज्यत	राज्येत
वहेत् वहेत	वहतु वहताम्	उह्यते	औह्यत	उह्येत
मुञ्चेत् मुञ्चेत	मुञ्चतु मुञ्चताम्	मुच्यते	अमुच्यत	मुच्येत
सिञ्चेत् सिञ्चेत	सिञ्चतु सिञ्चताम्	सिच्यते	असिच्यत	सिच्येत
जायेत	जायताम्	जायते जन्यते	अजायत अजन्यत	जायेत जन्येत
युध्येत	युध्यताम्	युध्यते	अयुध्यत	युध्येत

ક્રમ	આજ્ઞાર્થ	હેત્વર્થ કૃ.	સં.ભૂ.કૃ(ક્રવા)	સં.ભૂ.કૃ. (ય)
૮૪	સ્વાદ્યતામ્	સ્વાદિતુમ્	સ્વાદિત્વા	સંસ્વાદ્ય
૮૫	સેવ્યતામ્	સેવિતુમ્	સેવિત્વા	પ્રસેવ્ય
૮૬	નીયતામ્	નેતુમ્	નીત્વા	આનીય
૮૭	યાચ્યતામ્	યાચિતુમ્	યાચિત્વા	સંયાચ્ય
૮૮	રાજ્યતામ્	રાજિતુમ્	રાજિત્વા	પ્રરાજ્ય
૮૯	ઊહ્યતામ્	વોદુમ્	ઊદ્વા	પ્રોહ્ય
૯૦	મુચ્યતામ્	મોક્તુમ્	મુક્ત્વા	પ્રમુચ્ય
૯૧	સિચ્યતામ્	સેક્તુમ્	સિક્ત્વા	સંસિચ્ય
૯૨	જાયતામ્ જન્યતામ્	જનિતુમ્	જનિત્વા	પ્રજન્ય
૯૩	યુધ્યતામ્	યોદ્ધુમ્	યુદ્ધ્વા	સંયુધ્ય

क्र.	कर्मणि-भावे भूत कृदन्त	कर्तरि भूत कृदन्त	कर्तरि वर्त. कृदन्त	कर्मणि-भावे वर्त. कृदन्त
४	स्वादित	स्वादितवत्	स्वादमान	स्वाद्यमान
५	सेवित	सेवितवत्	सेवमान	सेव्यमान
६	नीत	नीतवत्	नयत् नयमान	नीयमान
७	याचित	याचितवत्	याचत् याचमान	याच्यमान
८	राजित	राजितवत्	राजत् राजमान	राज्यमान
९	ऊढ	ऊढवत्	वहत् वहमान	उह्यमान
१०	मुक्त	मुक्तवत्	मुञ्चत् मुञ्चमान	मुच्यमान
११	सिक्त	सिक्तवत्	सिञ्चत् सिञ्चमान	सिच्यमान
१२	जात	जातवत्	जायमान	जायमान जन्यमान
१३	युद्ध	युद्धवत्	युध्यमान	युध्यमान

विध्यर्थ कृदन्त

क्रम	तव्य	अनीय	य	अनं (अनन्त)
८४	स्वादितव्य	स्वादनीय	स्वाद	स्वादन
८५	सेवितव्य	सेवनीय	सेव्य	सेवन
८६	नेतव्य	नयनीय	नेय	नयन
८७	याचितव्य	याचनीय	याच्य	याचन
८८	राजितव्य	राजनीय	राज्य	राजन
८९	वोढव्य	वहनीय	वाह्य वह्य	वहन
९०	मोक्तव्य	मोचनीय	मोच्य	मोचन
९१	सेक्तव्य	सेचनीय	सेक्य	सेचन
९२	जनितव्य	जननीय	जन्य	जनन
९३	योद्धव्य	योधनीय	योध्य	योधन

ક્રમ	ધાતુ	ગણ-પદ	અર્થ	કર્તરિ	
				વત.કાળ	હ્ય.ભૂ.કાળ
૯૪	અર્થ	૧૦.આ.	પ્રાર્થના કરવી	અર્થયતે	આર્થયત
૯૫	અનુ+ રુઘ	૪.આ.	ઈચ્છવું, માનવું તાબે થવું.	અનુરુઘ્યતે	અન્વરુઘ્યત
૯૬	સિઘ્	૪.પ.	સિઘ્ય થવું	સિઘ્યતિ	અસિઘ્યત્
૯૭	ઈક્ષ	૧.આ.	જોવું	ઈક્ષતે	ऐक्षत
૯૮	કાશ્	૧.આ.	પ્રકાશવું	કાશતે	અકાશત
૯૯	દિશ્	૬.ઊ.	દાન દેવું બતાવવું	દિશતિ દિશતે	અદિશત્ અદિશત
૧૦૦	ઋઘ્	૪.પ.	વધવું	ઋઘ્યતિ	આઘ્યત્
૧૦૧	રુહ	૧.પ.	ચડવું	રોહતિ	અરોહત્
૧૦૨	મુદ્	૧.આ.	હર્ષ પામવો ખુશી થવું	મોદતે	અમોદત
૧૦૩	કમ્પ્	૧.આ.	કંપવું, ધ્રુજવું	કમ્પતે	અકમ્પત
૧૦૪	વપ્	૧.ઊ.	વાવવું	વપતિ વપતે	અવપત્ અવપત
૧૦૫	ગર્જ્	૧. પ. ૧૦. પ.	ગર્જના કરવી ગાજવું	ગર્જતિ ગર્જયતિ	અગર્જત્ અગર્જયત્

૧. આ ધાતુ ઉપસર્ગપૂર્વક જ રહે છે તેથી તેના રૂપો પણ ઉપસર્ગપૂર્વક ચાલે છે.

क्रम	कर्त्तरि		कर्मणि		
	विध्यर्थ	आशार्थ	वर्त.काण	ह्य.भू.काण	विध्यर्थ
८४	अर्थयेत्	अर्थयताम्	अर्थ्यते	आर्थ्यत	अर्थ्येत
८५	अनुरुध्येत्	अनुरुध्यताम्	अनुरुध्यते	अन्वरुध्यत	अनुरुध्येत्
८६	सिध्येत्	सिध्यतु	सिध्यते	असिध्यत	सिध्येत्
८७	ईक्षेत्	ईक्षताम्	ईक्ष्यते	ऐक्ष्यत	ईक्ष्येत
८८	काशेत्	काशताम्	काश्यते	अकाश्यत	काश्येत
८९	दिशेत् दिशेत्	दिशतु दिशताम्	दिश्यते	अदिश्यत	दिश्येत
१००	ऋध्येत्	ऋध्यतु	ऋध्यते	आर्ध्यत	ऋध्येत्
१०१	रोहेत्	रोहतु	रुह्यते	अरुह्यत	रुह्येत
१०२	मोदेत्	मोदताम्	मुद्यते	अमुद्यत	मुद्येत
१०३	कम्पेत्	कम्पताम्	कम्प्यते	अकम्प्यत	कम्प्येत
१०४	वपेत् वपेत्	वपतु वपताम्	उप्यते	औप्यत	उप्येत
१०५	गर्जेत् गर्जयेत्	गर्जतु गर्जयतु	गर्ज्यते	अगर्ज्यत	गर्ज्येत

क्र.सं.	आशार्थ	डेत्वर्थ कृ.	सं.भू.कृ.(कृत्वा)	सं.भू.कृ. (य)
६४	अर्थ्यताम्	अर्थयितुम्	अर्थयित्वा	प्रार्थ्य
६५	अनुरुध्यताम्	अनुरेद्धुम्	-	अनुरुध्य
६६	सिध्यताम्	सेद्धुम्	सिद्ध्वा	प्रसिध्य
६७	ईक्ष्यताम्	ईक्षितुम्	ईक्षित्वा	प्रेक्ष्य
६८	काश्यताम्	काशितुम्	काशित्वा	प्रकाश्य
६९	दिश्यताम्	देष्टुम्	दिष्ट्वा	प्रदिश्य
१००	ऋध्यताम्	अर्धितुम्	अर्धित्वा ऋद्ध्वा	प्रार्ध्य
१०१	रुह्यताम्	रोढुम्	रूढ्वा	आरुह्य
१०२	मुद्यताम्	मोदितुम्	मुदित्वा मोदित्वा	प्रमुद्य
१०३	कम्प्यताम्	कम्पितुम्	कम्पित्वा	प्रकम्प्य
१०४	उप्यताम्	वसुम्	उप्त्वा	प्रोप्य
१०५	गर्ज्यताम्	गर्जितुम् गर्जयितुम्	गर्जित्वा गर्जयित्वा	प्रगर्ज्य

ક્રમ	કર્મણિ-ભાવે ભૂત કૃદન્ત	કર્તરિ ભૂત કૃદન્ત	કર્તરિ વર્ત. કૃદન્ત	કર્મણિ-ભાવે વર્ત. કૃદન્ત
૯૪	અર્થિત	અર્થિતવત્	અર્થયમાન	અર્થ્યમાન
૯૫	અનુરુદ્ધ	અનુરુદ્ધવત્	અનુરુધ્યમાન	અનુરુધ્યમાન
૯૬	સિદ્ધ	સિદ્ધવત્	સિધ્યત્	સિધ્યમાન
૯૭	ઈક્ષિત	ઈક્ષિતવત્	ઈક્ષમાણ	ઈક્ષ્યમાણ
૯૮	કાશિત	કાશિતવત્	કાશમાન	કાશ્યમાન
૯૯	દિષ્ટ	દિષ્ટવત્	દિશત્ દિશમાન	દિશ્યમાન
૧૦૦	ઋદ્ધ	ઋદ્ધવત્	ઋધ્યત્	ઋધ્યમાન
૧૦૧	રૂઢ	રૂઢવત્	રોહત્	રુહ્યમાણ
૧૦૨	મુદિત	મુદિતવત્	મોદમાન	મુદ્યમાન
૧૦૩	કમ્પિત	કમ્પિતવત્	કમ્પમાન	કમ્પ્યમાન
૧૦૪	ઉસ	ઉસવત્	વપત્ વપમાન	ઉપ્યમાન
૧૦૫	ગર્જિત	ગર્જિતવત્	ગર્જત્ ગર્જયત્	ગર્જ્યમાણ

विध्यथं कृदन्त

क्र.	तव्य	अनीय	य	अन (अनट्)
६४	अर्थयितव्य	अर्थनीय	अर्थ्य	अर्थन
६५	अनुरोद्धव्य	अनुरोधनीय	अनुरुध्य	अनुरोधन
६६	सेद्धव्य	सेधनीय	सिध्य	सेधन
६७	ईक्षितव्य	ईक्षणीय	ईक्ष्य	ईक्षण
६८	काशितव्य	काशनीय	काश्य	काशन
६९	देष्टव्य	देशनीय	देश्य	देशन
१००	अर्धितव्य	अर्धनीय	ऋध्य	अर्धन
१०१	रोढव्य	रोहणीय	रोह्य	रोहण
१०२	मोदितव्य	मोदनीय	मोद्य	मोदन
१०३	कम्पितव्य	कम्पनीय	कम्प्य	कम्पन
१०४	वसव्य	वपनीय	वाप्य	वपन
१०५	गर्जितव्य	गर्जनीय	गर्ज्य	गर्जन

ક્રમ	ધાતુ	ગણ-પદ	અર્થ	કર્તારિ	
				વર્ત.કાળ	હ્ય.ભૂ.કાળ
૧૦૬	દ્યુત્	૧.આ.	દીપવું	દ્યોતતે	અદ્યોતત
૧૦૭	દ્રુહ	૪.પ.	દ્રોહ કરવો મારવાની ઈચ્છા કરવી	દ્રુહ્યતિ	અદ્રુહ્યત્
૧૦૮	રુચ્	૧.આ.	રુચવું, ગમવું	રોચતે	અરોચત
૧૦૯	શ્રિ	૧.ઉ.	આશ્રય લેવો સેવા કરવી આશરે જવું શરણે જવું	શ્રયતિ શ્રયતે	અશ્રયત્ અશ્રયત
૧૧૦	યત્	૧.આ.	યત્ન કરવો મહેનત કરવી	યતતે	અયતત
૧૧૧	ભજ્	૧.ઉ.	ભજવું, સેવવું	ભજતિ ભજતે	અભજત્ અભજત
૧૧૨	ક્ષલ્	૧૦.પ.	ધોવું	ક્ષાલયતિ	અક્ષાલયત્
૧૧૩	શુષ્	૪.પ.	સુકાવું	શુષ્યતિ	અશુષ્યત્
૧૧૪	તૃપ્	૪.પ.	પુશ થવું તૃપ્ થવું	તૃપ્યતિ	અતૃપ્યત્
૧૧૫	ધ્યૈ	૧.પ.	ધ્યાન ધરવું	ધ્યાયતિ	અધ્યાયત્
૧૧૬	કસ્	૧.પ.	ખીલવું	કસતિ	અકસત્
૧૧૭	ગૈ	૧.પ.	ગાવું	ગાયતિ	અગાયત્

ક્રમ	કર્તરિ		કર્મણિ		
	વિધ્યર્થ	આજ્ઞાર્થ	વર્ત.કાળ	હા.ભૂ.કાળ	વિધ્યર્થ
૧૦૬	દ્યોતેત	દ્યોતતામ્	દ્યુત્યતે	અદ્યુત્યત	દ્યુત્યેત
૧૦૭	દ્રુહ્યેત્	દ્રુહ્યતુ	દ્રુહ્યતે	અદ્રુહ્યત	દ્રુહ્યેત
૧૦૮	રોચેત	રોચતામ્	રુચ્યતે	અરુચ્યત	રુચ્યેત
૧૦૯	શ્રયેત્ શ્રયેત	શ્રયતુ શ્રયતામ્	શ્રીયતે	અશ્રીયત	શ્રીયેત
૧૧૦	યતેત	યતતામ્	યત્યતે	અયત્યત	યત્યેત
૧૧૧	ભજેત્ ભજેત	ભજતુ ભજતામ્	ભજ્યતે	અભજ્યત	ભજ્યેત
૧૧૨	ક્ષાલયેત્	ક્ષાલયતુ	ક્ષાલ્યતે	અક્ષાલ્યત	ક્ષાલ્યેત
૧૧૩	શુષ્યેત્	શુષ્યતુ	શુષ્યતે	અશુષ્યત	શુષ્યેત
૧૧૪	તૃપ્યેત્	તૃપ્યતુ	તૃપ્યતે	અતૃપ્યત	તૃપ્યેત
૧૧૫	ધ્યાયેત્	ધ્યાયતુ	ધ્યાયતે	અધ્યાયત	ધ્યાયેત
૧૧૬	કસેત્	કસતુ	કસ્યતે	અકસ્યત	કસ્યેત
૧૧૭	ગાયેત્	ગાયતુ	ગીયતે	અગીયત	ગીયેત

ક્રમ	આજ્ઞાર્થ	હેત્વર્થ કૃ.	સં.ભૂ.કૃ.(કૃવા)	સં.ભૂ.કૃ. (ય)
૧૦૬	દ્યુત્યતામ્	દ્યોતિતુમ્	દ્યુતિત્વા દ્યોતિત્વા	પ્રદ્યુત્ય
૧૦૭	દ્રુહ્યતામ્	દ્રોહિતુમ્ દ્રોગ્ધુમ્ દ્રોદુમ્	દ્રોહિત્વા દ્રુહિત્વા દ્રુગ્ધ્વા દ્રૂદ્વા	પ્રદ્રુહ્ય
૧૦૮	રુચ્યતામ્	રોચિતુમ્	રુચિત્વા	પ્રરુચ્ય
૧૦૯	શ્રીયતામ્	શ્રયિતુમ્	શ્રિત્વા	આશ્રિત્ય
૧૧૦	યત્યતામ્	યતિતુમ્	યતિત્વા	પ્રયત્ય
૧૧૧	ભજ્યતામ્	ભક્તુમ્	ભક્ત્વા	સંભજ્ય
૧૧૨	ક્ષાલ્યતામ્	ક્ષાલયિતુમ્	ક્ષાલયિત્વા	પ્રક્ષાલ્ય
૧૧૩	શુષ્યતામ્	શોષ્ટુમ્	શુષ્ટ્વા	પરિશુષ્ય
૧૧૪	તૃપ્યતામ્	ત્રસુમ્ તર્પિતુમ્, તર્પુમ્	તૃપ્ત્વા તર્પિત્વા	નિસ્તૃપ્ય
૧૧૫	ધ્યાયતામ્	ધ્યાતુમ્	ધ્યાત્વા	સંધ્યાય
૧૧૬	કસ્યતામ્	કસિતુમ્	કસિત્વા	વિકસ્ય
૧૧૭	ગીયતામ્	ગાતુમ્	ગીત્વા	પ્રગાય

भ	कर्मणि-भावे भूत कृदन्त	कर्तरि भूत कृदन्त	कर्तरि वर्त. कृदन्त	कर्मणि-भावे वर्त. कृदन्त
०६	द्युतित द्योतित	द्युतितवत् द्योतितवत्	द्योतमान	द्युत्यमान
०७	दुग्ध द्रूढ द्रोहित	दुग्धवत् द्रूढवत् द्रोहितवत्	दुह्यत्	दुह्यमाण
०८	रोचित	रोचितवत्	रोचमान	रुच्यमान
०९	श्रित	श्रितवत्	श्रयत् श्रयमाण	श्रीयमाण
१०	यतित	यतितवत्	यतमान	यत्यमान
११	भक्त	भक्तवत्	भजत् भजमान	भज्यमान
१२	क्षालित	क्षालितवत्	क्षालयत्	क्षाल्यमान
१३	शुष्क	शुष्कवत्	शुष्यत्	शुष्यमाण
१४	तृप्त तर्पित	तृप्तवत् तर्पितवत्	तृप्यत्	तृप्यमाण
१५	ध्यात	ध्यातवत्	ध्यायत्	ध्यायमान
१६	कसित	कसितवत्	कसत्	कस्यमान
१७	गीत	गीतवत्	गायत्	गीयमान

विध्यथं कृदन्त

कृम	तव्य	अनीय	य	अन (अनद्)
१०६	द्योतितव्य	द्योतनीय	द्योत्य	द्योतन
१०७	द्रोघव्य	द्रोहणीय	द्रोह्य	द्रोहण
१०८	रोचितव्य	रोचनीय	रोच्य	रोचन
१०९	श्रयितव्य	श्रयणीय	श्रेय	श्रयण
११०	यतितव्य	यतनीय	यत्य	यतन
१११	भक्तव्य	भजनीय	भाज्य भाग्य	भजन
११२	क्षालयितव्य	क्षालनीय	क्षाल्य	क्षालन
११३	शोषव्य	शोषणीय	शोष्य	शोषण
११४	तर्प्तव्य त्रप्तव्य तर्पितव्य	तर्पणीय	तृप्य	तर्पण
११५	ध्यातव्य	ध्यानीय	ध्येय	ध्यान
११६	कसितव्य	कसनीय	कास्य	कसन
११७	गातव्य	गानीय	गेय	गान

क्र.	धातु	गण-पद	अर्थ	वर्त.काण	ह्य.भू.काण
१८	द्रु	१.प.	द्रवयुं, भीञ्जयुं अरयुं	द्रवति	अद्रवत्
१९	रट्	१.प.	रउयुं, रटयुं	रटति	अरटत्
२०	तप्	१.प.	तपयुं	तपति	अतपत्
२१	मन्	४.आ.	मानयुं	मन्यते	अमन्यत
२२	मूल्	१०.प.	रोपयुं, वावयुं	मूलयति	अमूलयत्
२३	वर्ज्	१०.प.	वर्जयुं, छेउयुं	वर्जयति	अवर्जयत्
२४	शिक्ष्	१.आ.	शीज्जयुं	शिक्षते	अशिक्षत
२५	अर्प्	१०.प.	आपयुं	अर्पयति	आर्पयत्
२६	भृ	१.उि.	भरयुं, पोषयुं	भरति भरते	अभरत् अभरत
२७	मृग्	१०.आ.	शोधयुं	मृगयते	अमृगयत
२८	क्षम् (क्षाम्)	४.प.	क्षमा करवी भाइ करयुं	क्षाम्यति	अक्षाम्यत्
२९	ह्ये (ह्य)	१.उि.	ओलावयुं	ह्यति ह्यते	अह्यत् अह्यत
३०	वाञ्छ्	१.प.	वांछयुं, ईच्छयुं	वाञ्छति	अवाञ्छत्
३१	रुष्	४.प.	रोष करवी गुस्से थयुं	रुष्यति	अरुष्यत्
३२	लुप्	४.प.	लोपायुं, भुंजायुं	लुप्यति	अलुप्यत्

ક્રમ	કર્તરિ		કર્મણિ		
	વિધ્યર્થ	આજ્ઞાર્થ	વર્ત.કાળ	હ્ય.ભૂ.કાળ	વિધ્યર્થ
૧૧૮	દ્રવેત્	દ્રવતુ	દ્રૂયતે	અદ્રૂયત	દ્રૂયેત
૧૧૯	રટ્ટેત્	રટ્ટતુ	રટ્ટ્યતે	અરટ્ટ્યત	રટ્ટ્યેત
૧૨૦	તપેત્	તપતુ	તપ્યતે	અતપ્યત	તપ્યેત
૧૨૧	મન્યેત	મન્યતામ્	મન્યતે	અમન્યત	મન્યેત
૧૨૨	મૂલયેત્	મૂલયતુ	મૂલ્યતે	અમૂલ્યત	મૂલ્યેત
૧૨૩	વર્જયેત્	વર્જયતુ	વર્જ્યતે	અવર્જ્યત	વર્જ્યેત
૧૨૪	શિક્ષેત	શિક્ષતામ્	શિક્ષ્યતે	અશિક્ષ્યત	શિક્ષ્યેત
૧૨૫	અર્પયેત્	અર્પયતુ	અર્પ્યતે	આર્પ્યત	અર્પ્યેત
૧૨૬	ભરેત્ ભરેત	ભરતુ ભરતામ્	ભ્રિયતે	અભ્રિયત	ભ્રિયેત
૧૨૭	મૃગયેત	મૃગયતામ્	મૃગ્યતે	અમૃગ્યત	મૃગ્યેત
૧૨૮	ક્ષામ્યેત્	ક્ષામ્યતુ	ક્ષમ્યતે	અક્ષમ્યત	ક્ષમ્યેત
૧૨૯	હ્યેત્ હ્યેત	હ્યતુ હ્યતામ્	હ્યતે	અહ્યત	હ્યેત
૧૩૦	વાઙ્છેત્	વાઙ્છતુ	વાઙ્છ્યતે	અવાઙ્છ્યત	વાઙ્છ્યેત
૧૩૧	રુષ્યેત્	રુષ્યતુ	રુષ્યતે	અરુષ્યત	રુષ્યેત
૧૩૨	લુપ્યેત્	લુપ્યતુ	લુપ્યતે	અલુપ્યત	લુપ્યેત

क्र.सं.	आशार्थ	उत्तरार्थ कृ.	सं. (भू.कृ. (कृत्वा))	सं. (भू.कृ. (य
११८	द्रूयताम्	द्रोतुम्	द्रुत्वा	विद्रुत्य
११९	रट्यताम्	रटितुम्	रटित्वा	संरट्य
१२०	तप्यताम्	तप्तुम्	तप्त्वा	संतप्य
१२१	मन्यताम्	मन्तुम्	मत्वा	अवमन्य
१२२	मूल्यताम्	मूलयितुम्	मूलयित्वा	उन्मूल्य
१२३	वर्ज्यताम्	वर्जयितुम्	वर्जयित्वा	संवर्ज्य
१२४	शिक्ष्यताम्	शिक्षितुम्	शिक्षित्वा	प्रशिक्ष्य
१२५	अर्प्यताम्	अर्पयितुम्	अर्पयित्वा	समर्प्य
१२६	भ्रियताम्	भर्तुम्	भृत्वा	संभृत्य
१२७	मृग्यताम्	मृगयितुम्	मृगयित्वा	संमृग्य
१२८	क्षम्यताम्	क्षमितुम् क्षन्तुम्	क्षमित्वा क्षान्त्वा	संक्षम्य
१२९	हूयताम्	ह्वातुम्	हृत्वा	आहूय
१३०	वाञ्छ्यताम्	वाञ्छितुम्	वाञ्छित्वा	प्रवाञ्छ्य
१३१	रुष्यताम्	रोष्टुम्	रुष्ट्वा	विरुष्य
१३२	लुप्यताम्	लोपितुम्	लोपित्वा लुपित्वा	प्रलुप्य

ક્રમ	કર્મણિ-ભાવે ભૂત કૃદન્ત	કર્તરિ ભૂત કૃદન્ત	કર્તરિ વર્ત. કૃદન્ત	કર્મણિ-ભાવે વર્ત. કૃદન્ત
૧૧૮	દ્રુત	દ્રુતવત્	દ્રવત્	દ્રૂયમાણ
૧૧૯	રટિત	રટિતવત્	રટ્	રઠ્યમાન
૧૨૦	તસ	તસવત્	તપત્	તપ્યમાન
૧૨૧	મત	મતવત્	મન્યમાન	મન્યમાન
૧૨૨	મૂલિત	મૂલિતવત્	મૂલયત્	મૂલ્યમાન
૧૨૩	વર્જિત	વર્જિતવત્	વર્જયત્	વર્જ્યમાન
૧૨૪	શિક્ષિત	શિક્ષિતવત્	શિક્ષમાણ	શિક્ષ્યમાણ
૧૨૫	અર્પિત	અર્પિતવત્	અર્પયત્	અર્પ્યમાણ
૧૨૬	ભૃત	ભૃતવત્	ભરત્ ભરમાણ	ધ્રિયમાણ
૧૨૭	મૃગિત	મૃગિતવત્	મૃગયમાણ	મૃગ્યમાણ
૧૨૮	ક્ષાન્ત	ક્ષાન્તવત્	ક્ષામ્યત્	ક્ષામ્યમાણ
૧૨૯	હૂત	હૂતવત્	હ્યત્, હ્યમાન	હ્યમાણ
૧૩૦	વાઙ્ચિત	વાઙ્ચિતવત્	વાઙ્ચત્	વાઙ્ચ્યમાન
૧૩૧	રુષ્ટ	રુષ્ટવત્	રુષ્યત્	રુષ્યમાણ
૧૩૨	લુપિત	લુપિતવત્	લુપ્યત્	લુપ્યમાન

विध्यर्थ कृदन्त

५	तव्य	अनीय	य	अन (अनट्)
१८	द्रोतव्य	द्रवणीय	द्रव्य	द्रवण
१९	रटितव्य	रटनीय	रट्य	रटन
२०	तप्तव्य	तपनीय	तप्य	तपन
२१	मन्तव्य	मननीय	मान्य	मनन
२२	मूलयितव्य	मूलनीय	मूल्य	मूलन
२३	वर्जयितव्य	वर्जनीय	वर्ज्य	वर्जन
२४	शिक्षितव्य	शिक्षणीय	शिक्ष्य	शिक्षण
२५	अर्पितव्य	अर्पणीय	अर्प्य	अर्पण
२६	भर्तव्य	भरणीय	भृत्य	भरण
२७	मृगयितव्य	मृगणीय	मृग्य	मार्गण
२८	क्षन्तव्य	क्षमणीय	क्षम्य	क्षमण
२९	ह्वतव्य	ह्वनीय	ह्वय	ह्वान
३०	वाञ्छितव्य	वाञ्छनीय	वाञ्छ्य	वाञ्छन
३१	रोष्टव्य	रोषणीय	रोष्य	रोषण
३२	लोपितव्य	लोपनीय	लोप्य	लोपन

ક્રમ	ધાતુ	ગણ-પદ	અર્થ	કર્તરિ	
				વર્ત.કાળ	દ્ય.ભૂ.કાળ
૧૩૩	વિદ્	૪.આ.	વિદ્યમાન હોવું	વિદ્યતે	અવિદ્યત
૧૩૪	દીપ્	૪.આ.	દીપવું, સળગવું	દીપ્યતે	અદીપ્યત
૧૩૫	શ્લાઘ્	૧.આ.	વખાણવું	શ્લાઘતે	અશ્લાઘત
૧૩૬	ફલ્	૧.પ.	ફળવું	ફલતિ	અફલત્
૧૩૭	યુજ્	૪.આ.	યોગ્ય હોવું	યુજ્યતે	અયુજ્યત
૧૩૮	લઙ્ઘ્	૧.આ.	લાંઘવું, લંઘવું ઓળંગવું	લઙ્ઘતે	અલઙ્ઘત
૧૩૯	માન્	૧૦.પ.	માનવું, પૂજવું	માનયતિ	અમાનયત્
૧૪૦	લોક્	૧.આ. ૧૦.પ.	જોવું	લોકતે લોકયતિ	અલોકત અલોકયત
૧૪૧	સદ્ (સીદ)	૧.પ.	દુઃખી થવું સીદાવું	સીદતિ	અસીદત્
૧૪૨	હસ્	૧.પ.	હસવું	હસતિ	અહસત્
૧૪૩	પરા+જિ	૧.આ.	પરાજય પામવો કંટાળવું	પરાજયતે	પરાજયત
૧૪૪	વિ+જિ	૧.આ.	વિજય પામવો,	વિજયતે	વ્યજયત
૧૪૫	પ્ર+સ્થા	૧.આ.	પ્રયાણ કરવું,	પ્રતિષ્ઠતે	પ્રાતિષ્ઠત
૧૪૬	વિ+સ્મ્	૧.પ.	અટકવું	વિરમતિ	વ્યરમત્
૧૪૭	અસ્	૨.પ.	હોવું, થવું	અસ્તિ	આસીત્
૧૪૮	પ્ર+વિશ્	૬.પ.	પ્રવેશ કરવું	પ્રવિશતિ	અપ્રવિશત્

क्र०	कर्त्तरि		कर्मणि		
	विध्यर्थ	आज्ञार्थ	वर्त.काण	ह्य.भू.काण	विध्यर्थ
१३३	विद्येत	विद्यताम्	विद्यते	अविद्यत	विद्येत
१३४	दीप्येत	दीप्यताम्	दीप्यते	अदीप्यत	दीप्येत
१३५	श्लाघेत	श्लाघताम्	श्लाघ्यते	अश्लाघ्यत	श्लाघ्येत
१३६	फलेत्	फलतु	फल्यते	अफल्यत	फल्येत
१३७	युज्येत	युज्यताम्	युज्यते	अयुज्यत	युज्येत
१३८	लङ्घेत	लङ्घताम्	लङ्घ्यते	अलङ्घ्यत	लङ्घ्येत
१३९	मानयेत्	मानयतु	मान्यते	अमान्यत	मान्येत
१४०	लोकेत लोकयेत्	लोकताम् लोकयतु	लोक्यते	अलोक्यत	लोक्येत
१४१	सीदेत्	सीदतु	सद्यते	असद्यत	सद्येत
१४२	हसेत्	हसतु	हस्यते	अहस्यत	हस्येत
१४३	पराजयेत	पराजयताम्	पराजीयते	पराजीयत	पराजीयेत
१४४	विजयेत	विजयताम्	विजीयते	व्यजीयत	विजीयेत
१४५	प्रतिष्ठेत	प्रतिष्ठताम्	प्रस्थीयते	प्रास्थीयत	प्रस्थीयते
१४६	विरमेत्	विरमतु	विरम्यते	व्यरम्यत	विरम्येत
१४७	स्यात्	अस्तु	भूयते	अभूयत	भूयेत
१४८	प्रविशेत्	प्रविशतु	प्रविश्यते	अप्रविश्यत	प्रविश्येत

ક્રમ	આશાર્થ	હેત્વર્થ કૃ.	સં.ભૂ.કૃ.(ક્રવા)	સં.ભૂ.કૃ. (ય)
૧૩૩	વિદ્યતામ્	વેતુમ્	વિત્વા	પ્રવિદ્ય
૧૩૪	દીપ્યતામ્	દીપિતુમ્	દીપિત્વા	પ્રદીપ્ય
૧૩૫	શ્લાઘ્યતામ્	શ્લાઘિતુમ્	શ્લાઘિત્વા	સંશ્લાઘ્ય
૧૩૬	ફલ્યતામ્	ફલિતુમ્	ફલિત્વા	નિષ્ફલ્ય
૧૩૭	યુજ્યતામ્	યોક્તુમ્	યુક્ત્વા	પ્રયુજ્ય
૧૩૮	લઙ્ઘ્યતામ્	લઙ્ઘિતુમ્	લઙ્ઘિત્વા	અવલઙ્ઘ્ય
૧૩૯	માન્યતામ્	માનયિતુમ્	માનયિત્વા	અવમાન્ય
૧૪૦	લોક્યતામ્	લોકિતુમ્ લોકયિતુમ્	લોકિત્વા લોકયિત્વા	અવલોક્ય
૧૪૧	સદ્યતામ્	સતુમ્	સત્વા	પ્રસદ્ય
૧૪૨	હસ્યતામ્	હસિતુમ્	હસિત્વા	પ્રહસ્ય
૧૪૩	પરાજીયતામ્	પરાજેતુમ્	પરાજિત્વા	પરાજિત્ય
૧૪૪	વિજીયતામ્	વિજેતુમ્	-	વિજિત્ય
૧૪૫	પ્રસ્થીયતામ્	પ્રસ્થાતુમ્	-	પ્રસ્થાય
૧૪૬	વિરમ્યતામ્	વિરન્તુમ્	-	વિરમ્ય
૧૪૭	ભૂયતામ્	ભવિતુમ્	ભૂત્વા	સમ્ભૂય
૧૪૮	પ્રવિશ્યતામ્	પ્રવેષ્ટુમ્	-	પ્રવિશ્ય

ક્રમ	કર્મણિ-ભાવે ભૂત કૃદન્ત	કર્તરિ ભૂત કૃદન્ત	કર્તરિ વર્ત. કૃદન્ત	કર્મણિ-ભાવે વર્ત. કૃદન્ત
૧૩૩	વિત્ત	વિત્તવત્	વિદ્યમાન	વિદ્યમાન
૧૩૪	દીપ્ત	દીપ્તવત્	દીપ્યમાન	દીપ્યમાન
૧૩૫	શ્લાઘિત	શ્લાઘિતવત્	શ્લાઘમાન	શ્લાઘ્યમાન
૧૩૬	ફલિત	ફલિતવત્	ફલત્	ફલ્યમાન
૧૩૭	યુક્ત	યુક્તવત્	યુજ્યમાન	યુજ્યમાન
૧૩૮	લઙ્ઘિત	લઙ્ઘિતવત્	લઙ્ઘમાન	લઙ્ઘ્યમાન
૧૩૯	માનિત	માનિતવત્	માનયત્	માન્યમાન
૧૪૦	લોકિત	લોકિતવત્	લોકમાન લોકયત્	લોક્યમાન
૧૪૧	સન્ન	સન્નવત્	સીદત્	સદ્યમાન
૧૪૨	હસિત	હસિતવત્	હસત્	હસ્યમાન
૧૪૩	પરાજિત	પરાજિતવત્	પરાજયમાન	પરાજીયમાન
૧૪૪	વિજિત	વિજિતવત્	વિજયમાન	વિજીયમાન
૧૪૫	પ્રસ્થિત	પ્રસ્થિતવત્	પ્રતિષ્ઠમાન	પ્રસ્થીયમાન
૧૪૬	વિરત	વિરતવત્	વિરમત્	વિરમ્યમાણ
૧૪૭	ભૂત	ભૂતવત્	સત્	ભૂયમાન
૧૪૮	પ્રવિષ્ટ	પ્રવિષ્ટવત્	પ્રવિશત્	પ્રવિશ્યમાન

विध्यथं कृदन्त

क्र०	तव्य	अनीय	य	अन (अनद्)
१३३	वेदितव्य	वेदनीय	वेद्य	वेदन
१३४	दीपितव्य	दीपनीय	दीप्य	दीपन
१३५	श्लाघितव्य	श्लाघनीय	श्लाघ्य	श्लाघन
१३६	फलितव्य	फलनीय	फाल्य	फलन
१३७	योक्तव्य	योजनीय	योग्य	योजन
१३८	लङ्घितव्य	लङ्घनीय	लङ्घ्य	लङ्घन
१३९	मानयितव्य	माननीय	मान्य	मानन
१४०	लोकितव्य लोकयितव्य	लोकनीय	लोक्य	लोकन
१४१	सत्तव्य	सदनीय	साद्य	सदन
१४२	हसितव्य	हसनीय	हास्य	हसन
१४३	पराजेतव्य	पराजयनीय	पराजेय	पराजयन
१४४	विजेतव्य	विजयनीय	विजेय	विजयन
१४५	प्रस्थातव्य	प्रस्थानीय	प्रस्थेय	प्रस्थान
१४६	विरन्तव्य	विरमणीय	विरम्य	विरमण
१४७	भवितव्य	भवनीय	भव्य	भवन
१४८	प्रवेष्टव्य	प्रवेशनीय	प्रवेश्य	प्रवेशन

ઉપસર્ગપૂર્વકના ધાતુઓ

(ગણ-પદ-અર્થ સાથે)

અનુ.	ધાતુ	ગણ-પદ	અર્થ	મૂ.ધા.અનુ.નં.
01	પ્ર+અર્થ	૧૦.આ.	પ્રાર્થના કરવી	૯૪
02	અનુ+મૂ	૧.પ.	અનુભવ કરવો, જાણવું	૨૬
03	પ્ર+મૂ	૧.પ.	ઉત્પન્ન થવું, સમર્થ થવું	૨૬
04	અભિ+મૂ	૧.પ.	અભિભવ કરવો, હરાવવું, તિરસ્કાર કરવો	૨૬
05	આ+ગમ્ (ગચ્છ)	૧.પ.	આવવું	૬૪
06	અવ+ગમ્	૧.પ.	જાણવું	૬૪
07	નિર્+ગમ્ (ગચ્છ)	૧.પ.	નીકળવું બારીકાઈથી જોવું	૬૪
08	નિર્+ઈક્ષ	૧.આ.	નિરીક્ષણ કરવું, બારીકાઈથી જોવું	૯૭
09	પરિ+ઈક્ષ	૧.આ.	પરીક્ષા લેવી	૯૭

અનુ.	ધાતુ	ગણ-પદ	અર્થ	મૂ.ધા.અનુ.નં
10	અપ્+ઈક્ષ્	૧.આ.	અપેક્ષા રાખવી, ઈચ્છા રાખવી	૯૭
11	સમ્+ઈક્ષ્	૧.આ.	સારી રીતે જોવું	૯૭
12	પરિ+હ	૧.ઉ.	પરિહાર કરવો, ત્યાગ કરવો	૭૭
13	વિ+હ	૧.ઉ.	વિહાર કરવો, જવું	૭૭
14	ઉદ્+હ	૧.ઉ.	ઉધાર કરવો, લેવું ઉધરવું, કાઢવું,	૭૭
15	પ્ર+જન્ (જા)	૧.આ.	થવું, ઉત્પન્ન થવું, જનમવું	૯૨
16	પ્ર+દા (યચ્છ)	૧.પ.	આપવું	૬૭
17	પ્ર+કાશ્	૧.આ.	પ્રકાશવું	૯૮
18	ઉપ+દિશ્	૬.ઉ.	ઉપદેશ આપવો	૯૯
19	આ+દિશ્	૬.ઉ.	આદેશ કરવો, હુકમ કરવો	૯૯
20	સમ્+ઋધ્	૪.પ.	સમૃદ્ધ થવું, વધવું આબાદ થવું	૧૦૦
21	નિ+પત્	૧.પ.	નીચે પડવું, પડી જવું	૩

અનુ.	ધાતુ	ગણ-પદ	અર્થ	મૂ.ધા.અનુ.નં.
22	આ+રુહ	૧.૫.	આરોહણ કરવું,	૧૦૧
23	આ+ની	૧.૭.	લાવવું	૮૬
24	ઉદ્+ડી	૧.આ.	ઉડવું	૭૮
25	વિ+રચ્	૧૦.૫.	રચના કરવી, બનાવવું	૬૨
26	અભિ+ક્રુધ	૪.૫.	ક્રોધ કરવો	૩૧
27	નિ+વસ્	૧.૫.	વસવું, રહેવું	૬
28	પરિ+ત્યજ્	૧.૫.	છોડવું, તજવું	૧૫
29	વિ+શ્રમ્ (શ્રામ્)	૪.૫.	વિસામો લેવો	૭૦
30	વિ+દ્યુત્	૧.આ.	ચમકવું, ઝબકવું	૧૦૬
31	અભિ+દ્રુહ	૪.૫.	દ્રોહ કરવો, મારવાની ઈચ્છા કરવી	૧૦૭
32	આ+શ્રી	૧.૭.	આશ્રય લેવો, સેવા કરવી, શરણે જવું	૧૦૮
33	પ્ર+યત્	૧.આ.	પ્રયત્ન કરવો	૧૧૦
34	પ્ર+સૃ	૧.૫.	પ્રસરવું, ફેલાવું	૨૭
35	અનુ+સૃ	૧.૫.	અનુસરવું	૨૭
36	ઉપ+વિશ્	૬.૫	બેસવું	૧૪૮
37	પરિ+વૃત્	૧.આ	પાછા ફરવું	૮૨
38	વિ+કસ્	૧.૫	વિકસવું, ખીલવું	૧૧૬

અનુ.	ધાતુ	ગણ-પદ	અર્થ	મૂ.ધા.અનુ.નં
39	વિ+સમ્ +વદ્	૧.૫	વિપરીત થવું નિષ્ફળ થવું, વિપરીત બોલવું	૫
40	આ+ચર્	૧.૫	આચરવું, કરવું	૧૩
41	ઉદ્+મૂલ્	૧૦.૫	ઉખેડવું	૧૨૨
42	પરિ+વર્જ્	૧૦.૫	વર્જવું	૧૨૩
43	આ+હ્વે (હ્વય)	૧.૩ી	બોલાવવું	૧૨૯
44	પ્ર+વૃત્	૧.આ	પ્રવર્તવું	૮૨
45	વિ+સૃજ્	૬.૫	વિસર્જન કરવું, આપવું	૪૨
46	ઉદ્+સૃજ્	૬.૫	ત્યાગ કરવો	૪૨
47	વિ+લોક્	૧.આ ૧૦.૫	વિલોકન કરવું, જોવું	૧૪૦
48	પ્ર+સદ્ (સીદ્)	૧.૫	ખુશ થવું, પ્રસન્ન થવું	૧૪૧
49	ઉદ્+સ્થા (તિષ્ઠ)	૧.૫	ઉભા થવું ઉઠવું	૬૬
50	ઉદ્+ગમ્ (ગચ્છ)	૧.૫	ઉગવું, ઉંચે જવું	૬૪
51	ઉદ્+વિ+ ઈક્ષ્	૧.આ	જોવું	૯૭

વિભાગ - ૨

પ્રથમ વિભાગમાં ૧૪૮ ધાતુઓના બધા જ (પ્રથમામાં આવતા) તૈયાર કૃદન્તો આપેલા છે. હવે આ બીજા વિભાગમાં.... કૃદન્ત કેવી રીતે બનાવવા? કેવા રૂપો થાય? કૃદન્તો; વાક્ય પ્રયોગમાં કેવી રીતે વપરાય? અવ્યય, ક્રિયાપદ અને વિશેષણ તરીકે કયા કયા કૃદન્તો બને છે? કૃદન્ત અને સંબંધિત શબ્દોની વિભક્તિ વ્યવસ્થા શું છે? વિગેરે વિશિષ્ટ માહિતી આપવામાં આવી છે. ધ્યાનપૂર્વક અભ્યાસ કરવાથી અભ્યાસુને સહજ રીતે કૃદન્ત અંગેનો સંપૂર્ણ ખ્યાલ આવી શકશે.

કૃદન્તા એટલે શું ?...

સંસ્કૃત વ્યાકરણમાં કેટલાક પ્રત્યયોને 'કૃત્'ની સંજ્ઞા આપવામાં આવી છે. આવા કૃત્ પ્રત્યયો જેના અંતે હોય તેને કૃત્+અન્ત = કૃદન્ત કહેવાય છે.

જે પ્રત્યય ક્રિયાવાચક-મૂળધાતુને લાગે છે. અને તે રીતે નવો શબ્દ બનાવે છે તેને કૃત્ પ્રત્યય કહેવાય છે.

જેમ કે - નમ્ ધાતુ છે. - નન્તુમ્, નત, નતવત્, નમ્યમાન, નમનીય, નમન વિગેરે કૃદન્તો છે.

અર્થાત્ જેમાં ધાતુ = ક્રિયા હોય પણ ક્રિયાપદ ન બનતું હોય તે કૃદન્ત કહેવાય.

- ધાતુને કૃત્ પ્રત્યય લાગતાં કેટલાક નામ બને છે. કેટલાક વિશેષણ બને છે. અને કેટલાક અવ્યય બને.
- કયા કૃદન્તના કેટલા અને કેવા રૂપો થશે તે માટે જુઓ વિભાગ - ૨ પેજ નં. ૬૮-૬૯.

કૃદન્તોના રૂપો બનાવાના વિશિષ્ટ નિયમો

૧. વ્યંજનાંત પુંલિંગ અને સ્ત્રીલિંગમાં વિભક્તિના પ્રથમ પાંચ પ્રત્યયો તેમજ નપુંસકલિંગના પ્ર. દ્વિ. બ.વ.નો 'ઈ' પ્રત્યય ધુટ્ કહેવાય છે.
૨. ધુટ્ પ્રત્યયો પર છતાં ઋ અને ઊ ઈત્વાળા [અત્ (શત્) અને તવત્ (ક્તવત્)] નામોના છેલ્લા વ્યંજનની પૂર્વે 'ન' ઉમેરાય છે. ગચ્છત્ + ં — ગચ્છન્ત્.
૩. પદાન્તે વ્યંજન સંયોગ હોય તો સંયોગના અન્ત્ય વ્યંજનનો લોપ થાય છે. ગચ્છન્ત્ - ગચ્છન્
૪. ઋ અને ઊ ઈત્વાળા [અત્ (શત્) અને તવત્ (ક્તવત્)] નામોને સ્ત્રીલિંગમાં ઈ (ડી) પ્રત્યય લાગે છે.
૫. ઈ (ડી) પ્રત્યય તેમજ નપું. નો ઈ પ્રત્યય પર છતાં અ અને ય વિકરણ પછી રહેલા 'અત્' પ્રત્યયનો 'અન્ત્' નિત્ય થાય છે પરંતુ ઙ ઠા ગણનો 'અ' વિકરણ પછી વિકલ્પે થાય છે. ગચ્છન્તી, નૃત્યન્તી, ચોરયન્તી પરંતુ વિશન્તી વિકલ્પે વિશતી.
૬. નામને અંતે રહેલા અત્ (અત્) નો 'અ' સ્વર પુંલિંગ પ્રથમા એ.વ.માં દીર્ઘ થાય છે. નીતવત્ + ં - નીતવાન્.
૭. વર્તમાન કૃદન્ત 'આન' (આનશ) ની પૂર્વે 'અ' હોય તો 'અ' ની પછી મ્ ઉમેરાય છે. ઈક્ષ્+અ+આન — ઈક્ષમાણ.
ગમ્+ય+આન = ગમ્યમાન

કૃદન્તના રૂપોની સરળ સમજૂતી

કૃદન્ત	પ્રત્યય	લિંગ	એ.વ.	દ્વિ.વ.	બ.વ.	કોની જો
કર્મણિ ભૂ.કૃ.	ત(ક્)	પું.	નીતઃ	નીતૌ	નીતાઃ	'બાલ'
કર્મણિ ભૂ.કૃ.	ત(ક્)	નપું.	નીતમ્	નીતે	નીતાનિ	'કમલ'
કર્મણિ ભૂ.કૃ.	ત(ક્)	સ્ત્રી.	નીતા	નીતે	નીતાઃ	'માલા'
ભાવે ભૂ.કૃ.	ત(ક્)	નપું.	નીતમ્	—	—	માત્ર નપું. એ.વ.માંજ
કર્તરિ ભૂ.કૃ.	ત(ક્)	પું.	નીતઃ	નીતૌ	નીતાઃ	'બાલ'
		નપું.	નીતમ્	નીતે	નીતાનિ	'કમલ'
		સ્ત્રી.	નીતા	નીતે	નીતાઃ	'માલા'
કર્તરિ ભૂ.કૃ.	તવત્ (ક્વત્)	પું.	^૩ નીતવાન્	નીતવન્તૌ	નીતવન્તઃ	'મરુત્'
		નપું.	નીતવત્-દ્	નીતવન્તી	નીતવન્તિ	'જગત્'
		સ્ત્રી.	નીતવતી	નીતવત્યૌ	નીતવત્યઃ	'નદી'
કર્તરિ વ.કૃ.	અત્ (શત્)	પું.	^૩ નયન્	નયન્તૌ	નયન્તઃ	'મરુત્'
		નપું.	નયત્-દ્	^૪ નયન્તી	નયન્તિ	'જગત્'
		સ્ત્રી.	^૫ નયન્તી	નયન્ત્યૌ	નયન્ત્યઃ	'નદી'

૧. આ કૃદન્ત ફક્ત ગત્યર્થક ધાતુઓ તેમજ અકર્મક ધાતુઓનું થાય છે.
૨. તવત્ (ક્વત્) કૃદન્તનું પ્ર.એ.વ.નું રૂપ 'નીતવાન્' થાય છે. બાકીના 'મરુત્' પ્રમાણે.
૩. અત્(શત્) કૃદન્તનું પ્ર.એ.વ.નું રૂપ 'નયન્' થાય છે. બાકીના 'મરુત્' પ્રમાણે.
૪. અત્ (શત્) કૃદન્તનું પ્ર.અને દ્વિ. દ્વિ.વ. નું રૂપ 'નીતવન્તી' થાય છે. બાકીના 'જગત્' પ્રમાણે.
૫. અત્ (શત્) કૃદન્તને સ્ત્રીલિંગમાં 'ઈ (ઙી)' પ્રત્યય લાગતાં 'નયન્તી' અં બને છે. અને દ ઠા ગણના ધાતુઓથી વિકલ્પે બને છે. દિશતી અથવા દિશન્તી.

ક્રન્ત	પ્રત્યય	લિંગ	એ.વ.	દ્વિ.વ.	બ.વ.	કોની જેમ
તરિ વ.કૃ.	આન (આનશ)	પું. નપું. સ્ત્રી.	નયમાન: નંયમાનમ્ નયમાના	નયમાનૌ નયમાને નયમાને	નયમાના: નયમાનાનિ નયમાના:	'બાલ' 'કમલ' 'માલા'
ર્મણિ વ.કૃ.	ય+આન (આનશ)	પું. નપું. સ્ત્રી.	નીયમાન: નીયમાનમ્ નીયમાના	નીયમાનૌ નીયમાને નીયમાને	નીયમાના: નીયમાનાનિ નીયમાના:	'બાલ' 'કમલ' 'માલા'
ભાવે વ.કૃ.	ય+આન (આનશ)	નપું.	નીયમાનમ્	—	—	માત્ર નપું. એ.વ.માંજ
વિધ્યર્થ કૃદન્ત	તવ્ય	પું. નપું. સ્ત્રી.	નેતવ્ય નેતવ્યમ્ નેતવ્યા	નેતવ્યૌ નેતવ્યે નેતવ્યે	નેતવ્યા: નેતવ્યાનિ નેતવ્યા:	'બાલ' 'કમલ' 'માલા'
વિધ્યર્થ કૃદન્ત	અનીય	પું. નપું. સ્ત્રી.	નયનીય: નયનીયમ્ નયનીયા	નયનીયૌ નયનીયે નયનીયે	નયનીયા: નયનીયાનિ નયનીયા:	'બાલ' 'કમલ' 'માલા'
વિધ્યર્થ કૃદન્ત	'ય'	પું. નપું. સ્ત્રી.	નેય: નેયમ્ નેયા	નેયૌ નેયે નેયે	નેયા: નેયાનિ નેયા:	'બાલ' 'કમલ' 'માલા'
હેત્વર્થ કૃ.	'તુમ્'	—	નેતુમ્	અવ્યય હોવાથી રૂપો ન થાય		
સંબંધક ભૂ.કૃ.	ત્વા (ક્ત્વા) ય(યપ્)	—	નીત્વા આનીય	અવ્યય હોવાથી રૂપો ન થાય		
ભાવવાચક કૃ.	અન (અનટ્)	નપું. (માત્ર)	નયનમ્	નયને	નયનાનિ	'કમલ'

નોંધ : પું. સ્ત્રી. નપું. માં જે પ્રત્યયો ધુટ્ટ બને છે તેમાં 'ન્' ઉમેરાય છે. બાકીના ધુટ્ટ સિવાયના રૂપો નિર્દેશિત શબ્દ 'મસ્ત્' આદિ પ્રમાણે થાય છે.

કૃદન્તોની વિભક્તિ વ્યવસ્થા

કૃદન્તોને સમજવા માટે કૃદન્ત કેટલી રીતે વપરાય છે ? અને કઈ સ્થિતિમાં કૃદન્તોને કે સંબંધિત નામને કઈ વિભક્તિ થાય છે ? તે સમજ નીચે પ્રમાણે છે.

૧. ક્રિયાપદના અભાવમાં પ્રથમામાં આવેલ કૃદન્ત ક્રિયાપદ તરીકે વપરાય છે. (અવ્યય બનતાં કૃદન્તો તેમજ વર્તમાન કૃદન્તો અને ભાવવાચક કૃદન્તો સિવાય.)
૨. વિશેષણ તરીકે વપરાયેલ કૃદન્તને વિશેષ્ય પ્રમાણે (સાતે) વિભક્તિ (ત્રણે) વચન થાય છે.
૩. વિશેષણ તરીકે થતા કૃદન્તોના રૂપો ત્રિલિંગે રૂપો થાય છે.
૪. અ કારાન્ત કૃદન્તને સ્ત્રીલિંગ બનાવવા આ લગાડવો અને વ્યંજનાન્ત કૃદન્તને ઈ લગાડવો, રૂપો અનુક્રમે માલા અને નદી જેવાં ચાલશે.
૫. અવ્યય બનેલા કૃદન્તોના રૂપો ચાલતા નથી અને તેની સાથે જોડાયેલ નામને દ્વિતીયા વિભક્તિ થાય છે.
૬. ભાવે કૃદન્ત માત્ર નપું. દ્વિ. એ.વ. માં જ વપરાય છે. માત્ર ક્રિયા વિશેષણ બની શકે છે.

ક્રદન્તનો ઉપયોગ કઈ રીતે થાય છે ?

ક્રદન્ત	પ્રત્યય	વિશેષણ	ક્રિયાપદ (પ્રથમામાં જ)	અવ્યય
કર્મણિ ભૂ. કૃ.	ત (ક)	✓	✓	—
ભાવે ભૂ. કૃ.	ત (ક)	—	✓	—
કર્તરિ ભૂ. કૃ. (ગત્યર્થ+અકર્મક)	ત (ક)	✓	✓	—
કર્તરિ ભૂ. કૃ.	તવત્ (કવતુ)	✓	✓	—
વિધ્યર્થ કૃ.	તવ્ય, અનીય, ય	✓	✓	—
હેત્વર્થ કૃ.	તુમ્	—	—	✓
સંબંધક ભૂ. કૃ.	ત્વા (ક્ત્વા), ય (યપ્)	—	—	✓
કર્તરિ વર્ત. કૃ.	અત્ (શત્), આન (આનશ)	✓	—	—
કર્મણિ વર્ત. કૃ.	ય+આન (આનશ)	✓	—	—
ભાવે વર્ત. કૃ.	ય+આન (આનશ)	—	✓	—

કૃદન્તોના વાક્ય પ્રયોગ

◆ સૂચના ◆

- (૧) અભ્યાસુને વાક્યોમાં કૃદન્ત પ્રયોગોની સ્પષ્ટ સમજણ પડે, તે હેતુથી સંધિ કરી નથી.
- (૨) બોલ (કાળા) ટાઈપવાળા કૃદન્તો વિશેષણ રૂપે, લાઈન અને ત્રાંસા ટાઈપવાળા કૃદન્તો ક્રિયાપદ રૂપે તથા બોક્સવાળા કૃદન્તો અવ્યય રૂપે વપરાયેલ છે.
- (૩) ગત્યર્થક અને અકર્મક ધાતુઓને જ કર્તરિ પ્રયોગમાં ત (ક્ત) પ્રત્યય લાગીને કર્તરિભૂત કૃદન્ત બને છે.

૧. કર્મણિ - ભાવે - કર્તરિ ભૂતકૃદન્ત [ત (ક્ત)]

ત (ક્ત) પ્રત્યય કર્મણિ ભૂત કૃદન્ત, ભાવે ભૂત કૃદન્ત તથા કર્તરિ ભૂત કૃદન્ત (ગતિવાચક અને અકર્મક ધાતુઓનું) માં થાય છે. તે ક્રિયાપદ તરીકે (પ્રથમામાં જ) અને વિશેષણ તરીકે ત્રણે લિંગમાં એમ બન્ને રીતે વપરાય છે.

ઉદા. કર્મણિ ભૂ. કૃ. — નતેન બાલેન સંસ્કૃતઃ પઠિતઃ નમ્ર બાલક વડે સંસ્કૃત ભણાયું.

ભાવે ભૂ. કૃ. — સમુદ્રેણ ક્ષુભિતમ્ । સમુદ્ર વડે ખળભળાયું.

કર્તરિ ભૂ. કૃ. — નતઃ બાલઃ પાઠશાલામ્ ગતઃ । નમ્ર બાળક પાઠશાળા ગયો.

કર્મણિ ભૂ. કૃ. — નતેન બાલેન પાઠશાલા ગતાઃ । નમ્ર બાળક વડે પાઠશાળા જવાયું.

ગતિવાચક ધાતુઓના કૃદન્તો કર્તરિ અને કર્મણિ બન્ને રીતે થાય છે. અકર્મક ધાતુઓના કર્તરિ અને ભાવે બન્ને કૃદન્ત બને છે.

૨. હેત્વર્થ કૃદન્ત [તુમ્]

આ કૃદન્ત ક્રિયાનું પ્રયોજન (હેતુ) બતાવે છે.

ઉદા. — દેવઃ જલં પાતુમ્ ગચ્છતિ ।

દેવ જલ પીવા માટે જાય છે.

૩. સંબંધક ભૂત કૃદન્ત [ત્વા (ક્ત્વા) ચ (ચપ્)]

એક જ કર્તાની બે ક્રિયા હોય ત્યારે થઈ ગયેલી ક્રિયાને ત્વા (ક્ત્વા) પ્રત્યય લાગીને આ કૃદન્ત બને છે. કર્મ વિના પણ આ કૃદન્તનો ઉપયોગ થાય છે.

ઉદા. — રામઃ જલં પીત્વા ગૃહં ગચ્છતિ ।

રામ પાણી પીને ઘરે જાય છે.

— નટઃ નૃત્તિત્વા / પ્રનૃત્ય સ્વગૃહં ગચ્છતિ ।

નટ નૃત્ય કરીને (નાચીને) પોતાના ઘરે જાય છે.

— નૃપઃ શત્રૂન્ વિજિત્ય આગચ્છતિ ।

રાજા શત્રુઓને જીતીને આવે છે.

૪. કર્તારિ ભૂત કૃદન્ત [તવત્ (ક્તવતુ)]

કર્તારિ પ્રયોગમાં ભૂતકાળમાં 'તવત્' પ્રત્યય લાગી કર્ત. ભૂ. કૃ. બને છે. ક્રિયાપદ - વિશેષણ, બન્ને રીતે વપરાય છે.

ઉદા. — પતિતવન્તિ ફલો વયમ્ આદિતવન્તઃ ।

પડેલા ફળો અમે ખાધા.

— તુષ્ટવાન્ નૃપઃ આગચ્છદ્ભ્યઃ બ્રાહ્મણેભ્યઃ
રાજ્યકોષાત્ આનીતવત્ ધનં દત્તવાન્ ।

ખુશ થયેલા રાજાએ આવેલા બ્રાહ્મણોને ભંડારમાંથી લાવેલું ધન આપ્યું.

૫. કર્તરિ વર્તમાન કૃદન્ત

[અત્ (શત્), આન (આનશ્)]

આ કૃદન્ત ચાલુ ક્રિયાનો બોધક છે. અને માત્ર વિશેષણ બને છે. પરસ્મૈપદી ધાતુઓને 'અત્' પ્રત્યય, આત્મનેપદી ધાતુઓને 'આન' પ્રત્યય અને ઉભયપદી ધાતુઓને બન્ને પ્રત્યય લાગીને આ કૃદન્ત બને છે.

ઉદા. — તુષ્યન્ ગુરુઃ સેવમાનાય શિષ્યાય આશિષં અચ્છત્ ।
પ્રસન્ન થતા ગુરુએ સેવા કરતા શિષ્યને આશીર્વાદ આપ્યો.

— આદિશતઃ નૃપસ્ય ધાવતિ અશ્વે સંતિષ્ઠઃ વીરઃ
પ્રકાશમાનેન અસિના નશ્યતઃ શત્રૂન્ પરાભવન્ પ્રગચ્છતિ ।
આદેશ કરતા રાજાના, દોડતા ઘોડા ઉપર બેઠેલો
સૈનિક ચમકતી તલવાર વડે ભાગતા શત્રુઓને પરાસ્ત
કરતો આગળ વધે છે.

૬. કર્મણિ-ભાવે વર્તમાન કૃદન્ત

[ય (ક્ય) + આન (આનશ્)]

આ કૃદન્ત પણ ચાલુ ક્રિયાનો બોધક છે. કર્મણિ કૃદન્ત હોવાથી 'ય (ક્ય)' ઉમેરાય છે.

ઉદા. (કર્મણિ) — બાલેન ર્ખાદ્યમાનં ફલં સ્વાદુ અસ્તિ ।
બાળક વડે ખવાતુ ફળ સ્વાદિષ્ટ છે.

— પઠ્યમાનેન છાત્રેણ પાઠશાલા ગમ્યતે ।
ભણતા બાળક વડે પાઠશાળા જવાય છે.

(ભાવે) — નવવધ્વા લજ્જયમાનમ્ અસ્તિ ।

નવી વહૂ વડે લજ્જવાય છે. (નવી વહૂ શરમાય છે)

— ક્ષણે ક્ષણે આયુષા ક્ષીયમાણમ્ અસ્તિ ।
પ્રત્યેક ક્ષણે આયુષ્ય વડે ક્ષય થવાય છે. (આયુષ્ય ક્ષય થાય છે.)

૭. વિધ્યર્થ કૃદન્ત [તવ્ય, અનીય, ય (૩)]

આ કૃદન્ત ધાતુ બોધક કાર્ય કરવા યોગ્ય છે અથવા કરવું જોઈએ, તે અર્થને જણાવે છે. ક્રિયાપદ અને વિશેષણ બન્ને રીતે વપરાય છે.

ઉદા.

— મયા સંસ્કૃતઃ સ્મર્તવ્યઃ ।

મારા વડે સંસ્કૃત યાદ કરાવું જોઈએ/કરવા યોગ્ય છે.

— મયા જિનમંદિરં ગન્તવ્યમ્ / ગમનીયમ્ ।

મારા વડે જિનમંદિર જવું યોગ્ય છે.

— વિશ્વેઽખિલે પ્રશંસનીયઃ જિનધર્મઃ યોગ્યેન ત્વયા સેવિતવ્યઃ ।

સંપૂર્ણ વિશ્વમાં વખાણવા લાયક જિનધર્મ યોગ્ય એવા તારા વડે સેવવા યોગ્ય છે.

— પીઙ્ઙં કાર્યમ્ અહં કૃતવાન્ ।

પીડવા યોગ્ય કાર્યને મેં કર્યું.

— દણ્ઙ્યઃ કાર્યઃ કૃતઃ મયા ।

દણ્ડ યોગ્ય કાર્ય મારા વડે કરાયું.

— લેખનીયં પત્રં અહં પ્રેષિતવાન્ ।

લખવા યોગ્ય પત્ર મેં મોકલ્યો.

૮. ભાવવાચક કૃદન્ત [અન (અનટ્)]

ધાતુને અન (અનટ્) પ્રત્યય લાગીને ભાવવાચક નપુંસક નામ બને છે. આ કૃદન્ત સાથે જોડાયેલ નામને ષષ્ઠી વિભક્તિ થાય છે.

ઉદા.

— બાલસ્ય ગમનં ચારુ વર્તતે ।

— બાળકનું જવું (ચાલ) સુંદર છે.

કૃદન્ત - નિયમાવલી

સૂચના : દરેક નિયમ પછી કોંસમાં આપેલ મ = મધ્યમાબુક સમજવું અને તે પછી આપેલ પ્રથમ આંકડો પાઠ નંબર અને બીજો આંકડો નિયમ નંબર સૂચવે છે.

(૧) ધાતુના અંતે રહેલા સન્ધ્યક્ષરનો આ થાય છે. (અત (શત્) પ્રત્યય લાગતાં આ થતો નથી.)

હે+તુમ્ = હ્વાતુમ્, ગૈ+તુમ્ = ગાતુમ્ (મ: ૧.૧૫)

(૨) દીર્ઘ ઋ કારાન્ત ધાતુના ઋ નો ત્, તવત્ અને ત્વા પર છતાં ઈર્ થાય છે.

ત્+ત્વા = તીર્ત્વા, ત્+તવત્ = તીર્ણવત્ (મ: ૩.૬)

(૩) પરંતુ ઓષ્ઠ્ય વ્યંજનની પછી રહેલા દીર્ઘ ઋ નો ત, તવત્ અને ત્વા પર છતાં ઊર્ થાય છે. પ્+ત = પૂર્તઃ, પ્+ત્વા = પૂર્ત્વા, વ્+ત્વા = વૂર્ત્વા, (મ: ૧૫.૩)

(૪) પ્ સિવાય દીર્ઘ ઋ કારાન્ત અને લૂ વિગેરે ધાતુ પછી રહેલા ત અને તવત્ ના ત નો ન થાય છે.

જ્+ત = જીર્ણઃ, ત્+તવત્ = તીર્ણવત્ (મ: ૮.૧૧)

(૫) જો ધાતુને અન્તે ચોથો અક્ષર હોય તો, તેની પછી રહેલા ત્વા, તવત્, ત, તુમ્, તવ્ય ના ત્ નો ધ્ થાય છે.

લભ્+ત = લબ્ધ, લભ્+તવ્ય = લબ્ધવ્ય (મ: ૧૦.૨)

(૬) વર્ગનો ત્રીજો કે ચોથો વ્યંજન પાછળ હોય તો પૂર્વના ધુ વ્યંજનને બદલે તેના વર્ગનો ત્રીજો વ્યંજન થાય છે.

લભ્+ત = લબ્ધઃ (મ: ૨.૧૨)

- (૭) ઘુટ્ વ્યંજનાદિ પ્રત્યય પર છતાં હ નો ઢ થાય છે.
મુહ+ત = મુહ+ત (મ: ૧૦.૨) થી મુહ+ધ પ્ર-૩૨-૧ થી
મુહ+ઢ (મ: ૧૦.૧૧)
- (૮) ઢ ના નિમિત્તે બનેલા ઢ પર છતાં પૂર્વનો ઢ લોપાય છે
અને તેની પૂર્વના અ, ઙ, ઝ દીર્ઘ થાય છે.
મુહ+ઢ = મૂહ (મ: ૧૦.૧૧)
- (૯) ઢ આદિમાં હોય એવા ધાતુના હ નો ષ થાય છે.
દહ+ત = દઘ (મ: ૧૩.૧૩)
- (૧૦) ઘુટ્ વ્યંજનાદિ પ્રત્યય પર છતાં ષ્ઠ નો શ્ થાય છે અને
વ્ નો ઋ થાય છે.
ધાવ્+ત = ધૌત, પ્રચ્છ+ત = પૃષ્ઠ (મ: ૧૮.૧૭)
- (૧૧) લઘુસ્વર પછી રહેલા ૧૦ ગણના ઙ નો, ત્વા નો ય થાય
ત્યારે અય્ થાય છે.
સમ્+કથ્+ઇ+ય = સંકથય્ય (મ: ૩૬.૧૦)
- (૧૨) ત, તવત્ અને ત્વા પર છતાં પ્રચ્છ નો પૃષ્ઠ થાય છે.
પ્રચ્છ+ત = પૃષ્ઠ (મ: ૪.૫)
- (૧૩) ગા (ગૈ), પા પીવું આ ધાતુઓના આ નો ત, તવત્, ત્વા
પર છતાં ઈ થાય છે.
ગા+ત = ગીત, પા+તવત્ = પીતવત્, (મ: ૬.૨)
- (૧૪) ત, તવત્, ત્વા પર છતાં યજ્ નો ઙ્ઞ, હ્ને નો હ્, વ્ નો
ઝ્ઞ, વહ નો ઝ્ઞ, વ્ નો ઝ્ઞ અને વસ્ નો ઝ્ઞ થાય છે.
હૂતઃ, ઝદિત, ઝષિત (મ: ૬.૫)
- (૧૫) સ્ઞ, ય્ઞ અને ર્ઞ ના જ્ નો, તથા શ્ અન્તવાળા

धातुओना श् नो धुट् व्यंजनादि प्रत्यय पर છતાં ષ્ થાય છે. (મ: ૧૩.૨)

(૧૬) દા ધાતુનો ત, તવત્, ત્વા પર છતાં દત્ થાય છે.

દા+ત = દત્ (મ: ૧૫-૭)

(૧૭) સ્થા ધાતુનો ત, તવત્, ત્વા પર છતાં સ્થિ થાય છે.

સ્થા+ત = સ્થિત (મ: ૧૫.૧૦)

(૧૮) તુમ્ અને તવ્ય પર છતાં સૃજ્ નો સ્ષ્ તથા દૃશ્ નો દ્રષ્ થાય છે.

દૃશ્+તુમ્ = દ્રષ્ટુમ્ (મ: ૧૯.૧૫)

(૧૯) રમ્, નમ્, ગમ્, મન્ (ગ.૪) આ ધાતુઓના અન્ત્ય વ્યંજનનો ત, તવત્ અને ત્વા પર છતાં લોપ થાય છે.

ગમ્+ત = ગત, નમ્+ત્વા = નત્વા, (મ: ૧૩.૭)

અન (અનટ્) પ્રત્યય સંબંધી નિયમો

૦૧. કોઈપણ ધાતુને 'અન' (અનટ્) પ્રત્યય લગાડવાથી ભાવવાચક નપુંસક નામ બને છે. ઉ. પઠ્-પઠનમ્ ભણવું તે/ભણવાની ક્રિયા 'કુટાદિ' ધાતુઓમાં ગુણ થતો નથી.

ઉ. મિલ્-મિલન.

૦૨. અન (અનટ્) પ્રત્યય લાગતાં ઉપાન્ત્ય દ્વિસ્વ નામિ અને અન્ત્ય દ્વિસ્વ કે દીર્ઘ નામિ સ્વરનો ગુણ થાય છે.

ઉ. : વૃષ-વર્ષણ, ની-નયન

૦૩. દસમા ગણના ધાતુમાં પોતાની 'ઈ' નો લોપ થાય છે.

ઉ. કથન.

પરિશિષ્ટ - ૨

“ભૂ” ધાતુ

એકજ ધાતુને જુદાજુદા ઉપસર્ગો - અર્થ

૧. ભવતિ	-	છે, થાય છે, હોય છે.
૨. અનુભવતિ	-	અનુભવે છે. અનુભવ કરે છે.
૩. અભિભવતિ	-	દબાવે છે, તિરસ્કાર કરે છે.
૪. પરાભવતિ	-	પરાભવ કરે છે.
૫. પરિભવતિ	-	તિરસ્કાર કરે છે.
૬. ઉદ્ભવતિ	-	ઉત્પન્ન થાય છે.
૭. આવિર્ભવતિ	-	પ્રગટ થાય છે.
૮. પ્રાદુર્ભવતિ	-	પ્રગટ થાય છે.
૯. સમ્ભવતિ	-	સંભવે છે.
૧૦. તિરોભવતિ	-	અદૃશ્ય થાય છે.
૧૧. અન્તર્ભવતિ	-	અદૃશ્ય થાય છે.
૧૨. પ્રભવતિ	-	ઉત્પન્ન થાય છે, સમર્થ થાય છે.
૧૩. અધિભવતિ	-	અધિક થાય છે, સ્વામી થાય છે.
૧૪. વ્યતિભવતિ	-	પરસ્પર મિત્ર થાય છે.
૧૫. વિભવતિ	-	વ્યાપીને રહે છે, સમર્થ થાય છે.

संख्यावाचक शब्दो

उत्थार	संख्या	उत्थार	संख्या
एक	१	नवदशन्	१८
द्वि	२	एकोनविंशति	१८
त्रि	३	एकान्नविंशति	१८
चतुर्	४	एकाद्नविंशति	१८
पञ्चन्	५	विंशति	२०
षष्	६	एकविंशति	२१
सप्तन्	७	द्वाविंशति	२२
अष्टन्	८	त्रयोविंशति	२३
नवन्	९	चतुर्विंशति	२४
दशन्	१०	पञ्चविंशति	२५
एकादशन्	११	षड्विंशति	२६
द्वादशन्	१२	सप्तविंशति	२७
त्रयोदशन्	१३	अष्टविंशति	२८
चतुर्दशन्	१४	नवविंशति	२९
पञ्चदशन्	१५	एकोनत्रिंशत्	२९
षोडशन्	१६	एकान्नत्रिंशत्	२९
सप्तदशन्	१७	एकाद्नत्रिंशत्	२९
अष्टादशन्	१८	त्रिंशत्	३०

ઉચ્ચાર	સંખ્યા	ઉચ્ચાર	સંખ્યા
એકત્રિંશત્	૩૧	ષટ્ચત્વારિંશત્	૪૬
દ્વાત્રિંશત્	૩૨	સપ્તચત્વારિંશત્	૪૭
ત્રયસ્ત્રિંશત્	૩૩	અષ્ટચત્વારિંશત્	૪૮
ચતુસ્ત્રિંશત્	૩૪	અષ્ટાચત્વારિંશત્	૪૮
પચ્ચત્રિંશત્	૩૫	નવચત્વારિંશત્	૪૯
ષટ્ત્રિંશત્	૩૬	एकोनपञ्चाशत्	૪૯
સપ્તત્રિંશત્	૩૭	एकात्रपञ्चाशत्	૪૯
અષ્ટાત્રિંશત્	૩૮	एकाद्नपञ्चाशत्	૪૯
નવત્રિંશત્	૩૯	पञ्चाशत्	૫૦
एकोनचत्वारिंशत्	૩૯	एकपञ्चाशत्	૫૧
एकात्रचत्वारिंशत्	૩૯	द्विपञ्चाशत्	૫૨
एकाद्नचत्वारिंशत्	૩૯	द्वापञ्चाशत्	૫૨
ચત્વારિંશત્	૪૦	त्रयःपञ्चाशत्	૫૩
એકચત્વારિંશત્	૪૧	त्रिपञ्चाशत्	૫૩
દ્વિચત્વારિંશત્	૪૨	चतुःपञ्चाशत्	૫૪
દ્વાચત્વારિંશત્	૪૨	पञ्चपञ्चाशत्	૫૫
ત્રયશ્ચત્વારિંશત્	૪૩	षट्पञ्चाशत्	૫૬
ત્રિચત્વારિંશત્	૪૩	सप्तपञ्चाशत्	૫૭
ચતુશ્ચત્વારિંશત્	૪૪	अष्टपञ्चाशत्	૫૮
પચ્ચચત્વારિંશત્	૪૫	अष्टापञ्चाशत्	૫૮

ઉચ્ચાર	સંખ્યા	ઉચ્ચાર	સંખ્યા
નવપચ્ચાશત્	૫૯	એકાન્નસસતિ	૬૯
એકોનષષ્ટિ	૫૯	એકાદ્નસસતિ	૬૯
એકાન્નષષ્ટિ	૫૯	સસતિ	૭૦
એકાદ્નપષ્ટિ	૫૯	એકસસતિ	૭૧
ષષ્ટિ	૬૦	દ્વિસસતિ	૭૨
એકષષ્ટિ	૬૧	દ્વાસસતિ	૭૨
દ્વાષષ્ટિ	૬૨	ત્રયસ્સસતિ	૭૩
દ્વિષષ્ટિ	૬૨	ત્રયઃસસતિ	૭૩
ત્રયઃષષ્ટિ	૬૩	ત્રિસસતિ	૭૩
ત્રયષ્ષષ્ટિ	૬૩	ચતુઃસસતિ	૭૪
ત્રિષષ્ટિ	૬૩	ચતુસ્સસતિ	૭૪
ચતુઃષષ્ટિ	૬૪	પચ્ચસસતિ	૭૫
ચતુષ્ષષ્ટિ	૬૪	ષટ્સસતિ	૭૬
પચ્ચષષ્ટિ	૬૫	સસસસતિ	૭૭
ષટ્ષષ્ટિ	૬૬	અષ્ટસસતિ	૭૮
સસષષ્ટિ	૬૭	અષ્ટાસસતિ	૭૮
અષ્ટષષ્ટિ	૬૮	નવસસતિ	૭૯
અષ્ટાષષ્ટિ	૬૮	એકોનાશીતિ	૭૯
નવષષ્ટિ	૬૯	એકાન્નાશીતિ	૭૯
એકોનસસતિ	૬૯	એકાદ્નાશીતિ	૭૯

ઉચ્ચાર	સંખ્યા	ઉચ્ચાર	સંખ્યા
અશીતિ	૮૦	ત્રયોનવતિ	૯૩
एकाशीति	૮૧	ચતુર્નવતિ	૯૪
द्वयशीति	૮૨	પચ્ચનવતિ	૯૫
त्र्यशीति	૮૩	ષણ્ણવતિ	૯૬
चतुरशीति	૮૪	ષડ્ણવતિ	૯૬
पञ्चाशीति	૮૫	સસનવતિ	૯૭
षडशीति	૮૬	અષ્ટનવતિ	૯૮
सप्ताशीति	૮૭	અષ્ટાનવતિ	૯૮
अष्टाशीति	૮૮	નવનવતિ	૯૯
नवाशीति	૮૯	एकोनशत	૯૯
एकोननवति	૯૯	एकात्रशत	૯૯
एकात्रनवति	૯૯	एकादनशत	૯૯
एकादननवति	૯૯	શત	૧૦૦
नवति	૯૦	एकशत	૧૦૧
एकनवति	૯૧	द्विशत	૧૦૨
द्विनवति	૯૨	अष्टशत	૧૦૮
द्वानवति	૯૨	एकविंशतिशत	૧૨૧
त्रिनवति	૯૩	सप्ततिशत	૧૭૦

પરિશિષ્ટ - ૪

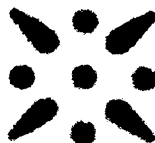
ઘાતુઓની અકારાદિ ક્રમથી અનુક્રમણિકા

ઘાતુ	નં.	ઘાતુ	નં.	ઘાતુ	નં.
અટ્	૧૦	ક્રીડ્	૧૭	વિ+	૧૪૪
અનુ+રુધ્	૮૫	ક્રુધ્	૩૧	જિમ્	૧૯
અર્ચ્	૧૧	અભિ+	૨૬	જીવ્	૧૪
અર્થ્	૮૪	ખાદ્	૮	હી	૭૮
પ્ર+	૧*	ગળ્	૬૧	ઉદ્+	૨૪
અર્પ્	૧૨૫	ગમ્ (ગચ્છ)	૬૪	તદ્	૫૬
અસ્	૧૪૭	આ+	૫	તપ્	૧૨૦
ઇપ્ (ઇચ્છ)	૭૨	અવ્+	૬	તુલ્	૫૪
ઈક્ષ્	૮૭	નિદ્+	૭	તુપ્	૩૨
નિદ્+	૮	ઉદ્+	૫૦	તૃપ્	૧૧૪
પરિ+	૯	ગર્જ્	૧૦૫	તૃ	૨૪
અપ+	૧૦	ગૈ (ગાય)	૧૧૭	ત્યજ્	૧૫
સમ્+	૧૧	ઘુષ્	૫૩	પરિ+	૨૮
ઉદ્+વિ	૫૧	ચ્	૧૩	દણ્ડ્	૪૭
ઋધ્	૧૦૦	આ+	૪૦	દહ	૯
સમ્+	૨૦	ચલ્	૧૨	દા (યચ્છ)	૬૭
કથ્	૬૦	ચિન્ત્	૪૬	પ્ર+	૧૬
કમ્પ્	૧૦૩	ચુર્	૫૨	દિશ્	૯૯
કસ્	૧૧૬	જન્ (જા)	૯૨	ઉપ+	૧૮
વિ+	૩૮	પ્ર+	૧૫	આ+	૧૯
કાશ્	૯૯	જપ્	૧૮	દીપ્	૧૩૪
પ્ર+	૧૭	જિ	૨૩	દૃશ્ (પશ્ય)	૬૫
કુપ્	૩૦	પગ્+	૧૪૩	દ્યુત્	૧૦૬

★ અંગ્રેજી આંકડા વિભાગ-૧, પરિશિષ્ટ-૧ (ઉપસર્ગ સહિત ધાતુ) ના છે. પૃ નં. ૬૧ થી ૬૪

धातु	नं.	धातु	नं.	धातु	नं.
वि+	30	भक्ष्	५८	स्म्	८०
द्	११८	भाष्	७८	वि+स्म्	१४६
द्	१०७	भू	२६	रक्ष्	४
अभि+	31	अनु+	2	रुच्	१०८
धाव्	२५	प्र+	3	राज्	८८
ध्वै (ध्याय्)	११५	अभि+	4	रुष्	१३१
नम्	१	भूष्	५५	रुह्	१०१
नश्	३३	भृ	१२६	आ+	22
निन्द्	२०	मद् (माद्)	६८	लङ्घ्	१३८
नी	८६	मन्	१२१	लभ्	८१
आ+	23	मान्	१३८	लिख्	४१
नृत्	३४	मिल्	४०	लुद्	३७
पच्	७६	मुच् (मुञ्च)	८०	लुप्	१३२
पद्	२	मुद्	१०२	लुभ्	३८
पत्	३	मुह्	३६	लोक्	१४०
नि+	21	मूल्	१२२	वि+	47
पल्	५८	उद्+	41	वद्	५
पा (पिब्)	६८	मृग्	१२७	वि+सम्+	39
पीड्	४८	यत्	११०	वन्द्	७४
पुष्	३५	प्र+	33	वप्	१०४
पूज्	४८	याच्	८७	वर्ज्	१२३
पृ	५७	युज्	१३७	परि+	42
प्रच्छ (पृच्छ)	७३	युध्	८३	वर्ण्	५०
फल्	१३६	रच्	६२	वस्	६
भज्	१११	वि+	25	नि+	27
भण्	७	रद्	११८	वह्	८८

धातु	नं.	धातु	नं.	धातु	नं.
वाञ्छ्	१३०	श्लाघ्	१३५	स्फुट्	४४
विद्	१३३	सद् (सीद्)	१४१	स्फुर्	४५
प्र+विश्	१४८	प्र+	४८	स्मृ	२८
उप+	३६	सान्त्व्	५१	स्वाद्	८४
वृत्	८२	सिच्(सिञ्च)	८१	हस्	१४२
प्र+	४४	सिध्	८६	ह	७७
परि+	३७	सृ	२७	परि+	१२
वृध्	७५	प्र+	३४	वि+	१३
वृष्	२१	अनु+	३५	उद्+	१४
शम् (शाम्)	७१	सृज्	४२	ह्वे (ह्वय्)	१२८
शिक्ष्	१२४	वि+	४५	आ+	४३
शुष्	११३	उद्+	४६	क्षम् (क्षाम्)	१२८
शुच्	२२	सेव्	८५	क्षर्	१६
शुभ्	८३	स्था (तिष्ठ)	६६	क्षल्	११२
श्रम् (श्राम्)	७०	प्र+स्था	१४५	क्षि	२८
वि+	२९	उद्+	४९	क्षुभ्	३८
श्रि	१०८	स्पृश्	४३		
आ+	३२	स्पृह्	६३		

સૌજન્યના સહભાગી

શ્રી રાયચંદ રોડ જૈન સંઘ

(જ્ઞાનદ્રવ્યમાંથી)

રાયચંદ રોડ, નવસારી

શ્રી પૂ. માતૃશ્રી

સ્વ. અ.સૌ. કલાવતીબેન દશરથલાલ શાહ

(ઉઝાવાળા)ની સ્મૃતિ નિમિત્તે

હ. - સુધીર, કીરીટ, અજિત, હિતેન્દ્ર

શાહ નરેન્દ્રકુમાર પૂનમચંદ (મણુંદવાળા)

ધર્મપત્નિ મીનાબેન,

પુત્ર-સુહાગ, હાર્દિક

પુત્રવધૂ - બીજલ, રીના

તમારા માટે તૈયાર છે...

શબ્દ રૂપાવલી

(ધાતુ રૂપાવલી સાથે)

હૈમ સંસ્કૃત પ્રવેશિકા પ્રથમા (પહેલી બુક) ભણનાર અભ્યાસુઓને અત્યંત ઉપયોગી શબ્દ રૂપાવલી પ્રકાશિત થયેલ છે.

જેમાં પ્રથમા બુક (પં. શીવલાલભાઈની) માં આવતા દરેક જાતના શબ્દો - કૃદન્તો - તદ્ધિત શબ્દો - સર્વનામો - સંખ્યાવાચક શબ્દોના સમગ્ર (પુ. સ્ત્રી. નપું. ના સાતે વિભક્તિના) રૂપોનો તેમજ કર્તરિ, કર્મણિ ધાતુ રૂપોનો પણ સમાવેશ છે.

ઉપરાંત પરિશિષ્ટ દ્વારા વિભક્તિની સમજણ, અર્થ, સર્વનામના વિભક્તિ બોધક અર્થો, વિભક્તિના ગુજરાતી પ્રત્યયો આદિનો સમાવેશ છે. જેની માત્ર ૧ વર્ષમાં બીજી આવૃત્તિ તૈયાર થાય છે.

પ્રથમા બુકના શબ્દરૂપોના સ્વાધ્યાયમાં તરબોળ થવા અત્યંત ઉપયોગી એવી આ પુસ્તિકાની જરૂર હોય તો...

આ જ પુસ્તિકાના પ્રાપ્તિસ્થાનેથી મેળવી લો...